Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

15 פּרייז גראָשען

היינט 10 זייטען

לאָדזשער פאָלקסבלאַט

№ 289 | Łódź Poniedziałek, 14 grudnia 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג, ד׳ טבת תרצ״ב | № 289

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פּעטריקאווער 21, טעל. 224-71

געגען די אנטיסעמיטישע עקסצעסען

ווענדונג פון „אגודת הרבים״ אין אמעריקא צום פּרעזידענט הובער און פּוילישען אמבאסאדאר טיטוס פיליפּאוויטש

ניו־יאָרק (יט״א) די „אַגודת הרבנים״ אין אַמעריקע, האָט אויף איהר האַלב־יעהרליכער קאָנ־פערענץ, וואָס איז אָבגעהאַלטען געוואָרען אין נאָ־וועמבער אין סינסינעטי, צווישען אַנדערען בעהאַנ־דעלט די לעצטע אַנטי־יודישע אויסשרײַטונגען אין פּוילען און אָנגענומען אַ רעזאָלוציע איבערשיקען דעם פּרעזידענט הובער אַנ׳אַפּעל אין וועלכען עס ווערט צוו. אנד. געזאָגט:

„מיר, די אַגודה־הרבנים אין אַמעריקע האָבען בעשלאָסען אויפמערקזאָם מאַכען אויך אויף דער לאַגע פון אונזערע ברידער אין פּוילען. אונזער לאַנד איז געווען די הויפּט־העלפער אין דער בע־פרייאונג פון פּוילען און אין גאַראַנטירען מינדער־הייטס־רעכט. מיר האָבען געהאָפט, אַז האָבענדיג אַליין געליטען אַזוי פיל, וועט פּוילען סימפּאַטיזירען מיט אַנדערע אונטערדריקטע פעלקער. מיר זענען טיף געריהרט פון די לעצטע געשעהענישען אין פּוילען״.

צום סוף פון אַפּעל ווענדען זיך די רבנים אין אַמעריקע צום פּרעזידענט הובער, אַז אַמערי־קע זאָל אין הסכם מיט איהר טראַדיציעס טון אַלץ, וואָס זי איז ביכולת לטובת די יודען אין פּוילען.

די אַגודת־הרבנים האָט אויך איבערגעשיקט אַ ווענדונג צום פּוילישען אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן ה׳ טיטוס פיליפּאָוויטש, וועלכער ענטהאַלט אַ פּראָ־טעסט געגען די אַנטי־יודישע אויסשרײַטונגען און אַ האָפנונג, אַז די שולדיגע וועלען שטרענג בע־שטראָפט ווערען. דער אַמבאַסאַדאָר איז געוואָרען גע־בעטען איבערשיקען די ווענדונג צו דער פּוילישער רעגירונג אין וואַרשא.

די קאָנפערענץ אין באזעל,

אויף וועלכער עס ווערט בעהאנדעלט די פראגע וועגען די דייטשע חובות.

מין. זאלעסקי צוריקגעקומען פון לאנדאן

וואַרשא, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) היינט 6,25 איז מיט׳ן פּאַריזער צוג צוריקגעקומען קיין וואַרשא דער אויסערן־מיניסטער זאלעסקי.

סאוויעטישער פּראצעס פאר שפּעקולאַציע מיט ברויט

מאָסקווע, 13. (פּאַט) פון אַסטראַכאַן איז מען מודיע, וועגען פּראצעס געגען 86 קאָאָפּעראַטיוו־אַרבייטער, וועלכע זענען בעשולדיגט געוואָרען, אַז זיי האָבען שפּעקולירט מיט ברויט, וואָס זיי האָ־בען דערהאַלטען אויף קאַרטען פון רעגירונגס־בע־קערייען.

20 בעשולדיגטע זענען פערמשפּט געוואָרען צו 10 יאָהר תפיסה; 4 — צו 9 יאָהר; 13 — צו 6 יאָהר און די איבריגע צו קלענערע שטראָפען. 5 זענען בעפרייט געוואָרען.

יודישע אגענץ איינגעלאדען קיין באסטאן

ניו־יאָרק (יט״א) די קאָנפערענץ פאַר׳ן אַרבייטענדען ארץ־ישראל, וואָס איז אָבגעהאַלטען געוואָ־רען די טעג אין באָסטאַן, האָט איינשטימיג בעשלאָ־סען איינצולאַדען די יודישע אַגענץ אָפּצוהאַלטען איהר ערשטע סעסיע אין יאָהר 1932 אין באָסטאָן.

פּראצעס געגען אנטיילנעהמער פון די ראש־השנה־עקסצעסען אין בערלין

בערלין (יט״א) אין דער שטראַף־קאַמער פון בערלינער געריכט וועט זיך דעם 17־טען דעצעמבער אָנהויבען אין דער 2־טער אינסטאַנץ דער פּראצעס פון די פערורטיילטע פאַר אַנטיילנעהמען אין די בערלינער ראש־השנה־עקסצעסען. אויף דער בע־שולדיגונגס־באַנק וועלען זיצען 41 אָנגעקלאָגטע, ווי מען זעהט פאָר וועט דער פּראצעס דויערן העכער 4 וואָכען.

דועל צווישען ד״ר גאטליב און ד״ר דאווידזאן

וואַרשא, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) נעכטען האָט ד״ר דאווידזאָן צוגע־שיקט צום ד״ר גאטליב אַ בריף אין וועלכען ד״ר דאווידזאָן רופט דעם ד״ר גאָטליב אויף אַ דועל.

די סבה פון דועל שטאַמט נאָך פון אַ זיצונג פון וואַרשאָווער קהלה־ראַט. ד״ר גאָטליב האָט דאַן געזאָגט, אַז ער האָט נישט קיין רעספּעקט פאַר׳ן קהלה־פּרעזעס מאַזור, ווייל ער איז אַנ׳איבערקריכער אַמאָל איז ער געווען אַציוניסט און איצט געהערט ער צו דער אַגודה.

פּרעזעס מאָזור האָט דאַן געפרעגט דעם ד״ר גאָטליב: „פאַר וואָס האָט איהר רעספּעקט פאַר׳ן ד״ר דאווידזאָן, וועלכער איז אויך איבערגעלאָפען פון די פאָלקיסטען צו די ציוניסטען.

דערויף האָט ד״ר גאטליב געענטפערט: „איך רעספּעקטיר אויך נישט דעם ד״ר דאווידזאָן״.

ד״ר דאווידזאָן האָט זיך דערפילט שטאַרק אָנ־געגריפען, האַלטענדיג, אַז ד״ר גאטליב האָט איהם עפענטליך בעליידיגט און האָט בעשלאָסען דעם ענין צו ערלעדיגען דורך אַ דועל.

היטלעריסטען שאפען אנ׳איי־גענעם פלאט

בערלין, 13. (פּאַט) „די וועלט אַם מאָנטאַג״ ברענגט רעוועלאַציעס וועגען אַנ׳איגענעם פלאָט, וואָס די היטלער־לייט ווילען שאַפען.

די אָנפיהרער פון די היטלער־פּאַרטיי האָבען געזאָלט זיך ווענדען צו דער לופט־שיף־פאַבריק „אל באטראָס״ מיט אַ בעשטעלונג פון 25 אַפּאַראַטען אַ טייל פון דער בעשטעלונג זאָל שוין זיין אויסגע־פיהרט און די אַפּאַראַטען זענען איבערגעגעבען גע־וואָרען צום דינסט.

ענטשולדיגונג.

דערמיט ענטשולדיג איך מיך פאר דער פּער־וואלטונג פון פּעראיין. סירזשנער־צעך אין לאָדז, זאוואדזקא 4, פאר מיין ברעכען א פער־וואלטונגס־בעשלוס און פּערזיכער, או אזעלכעס וועט מעהר נישט פּאָרקומען און אלס צייכען פון חרטה שפּענדע איך 5 זלאָטעס לטובת דער הילפס־קאסע ביים פּעראיין.

בורשטין מאריץ.

Dr. Różaner

ספּעציאַליסט פון הויט און ווענערישע קראַנק־הייטען, מענער־שוואַכע און קינדערלאָזיגקייט

נאַרוטאָוויטשא 9, טעלעפאָן 128-98

נעמט אָן פון 8—10; 4—8 אָוונד.

זונטאָג פון 9 ביז 10 פריה.

כעמיש־באַקטעריאלאגישע לאבאראטאריע

— פון —

מאַגיסטער נ. שאץ

פּיעטריקאָווער 37, 2 שטאָק פראנט

אנאליזען פון קאל, אורין, לייכעק א. אנד.

מעסיגע פּרייזען.

אונזערע פריינד

ה׳ שמואל לייב רייכמאן און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן

וואלף מיט פרל. פראניע ליבערמאן

אין פּיעטריקאָוו, ווינשען מיר א הארציגען מזל־טוב און דעם יונגען פּאָר א גליקליך צוזאמענלעבען.

חיים דוד שימשעוויטש און פאמיליע.

הילפס־פעראיין „משמרת החולים״ ב. לימאנאוו־סקיעגא 6

שבת־צו־נאכטס, דעם 19־טען דעצעמבער 1931, 10 א זייגער אָווענד קומט פאָר אין זאל פון „הזמיר״, אלעע קאָשטשושקי 21

א קאנצערט־ראוט

מיט אַ רייכען, פערשידענארטיגען ליטעראריש־קינסטלערישען פּראגראם.

מוזיק — 2 ארקעסטערס — טענץ — פאנטען־לאטעריע

שעהנהייטס־ און טאַנץ־קאנקורס.

טענץ ביז פארטאָגס. קאַלטע אטראקציעס.

די גאנצע הכנסה איז בעשטימט פאר „משמרת החולים״.

בילעטען צו בעקומען אין קאנצעלאריע פון „משמרת החולים״ ביי ה׳ בוכהאַלטער מ. גאָלדבערג און אין טאָג פון ראוט־ביי די קאסע פון „הזמיר״.

נאָך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטאָרבען אין עלטער פון 79 יאָהר אונזער ליבע מוטער, גרויסמוטער, שוויגערמוטער, און איהרגרויסמוטער

ב״ע ליבע יוכבד אשת אלחר עמונאל ז״ל

גאָלדבערג

(בת ר׳ הערשעל זשעליכאָווער ז״ל מראדאשיץ)

די לויה קומט פאָר היינט, מאנטאג, ד׳ טבת, 12 מיטאָג פון טרויער־הויז קילינסקיעגא 40, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

דער שווערגעטראָפענער פאמיליע ליפשיץ

צוליב׳ן טויט פון זייער הייסגעליבטען מאן און פאָטער, אונזער געשעצטען און אונפערגעסליכען שעף

נ״ע דוד ליפשיץ

דריקען מיר אויס אונזער אינניגסטען מיטגעפיהל מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

דאס פּערסאנאַל

פון דער פירמע ד. ליפשיץ

נאָוואָמיעסקא 5.

7549

פלאן צו פעראייניגן אונגארן מיט רומעניען

פאריז, 13 (ספ. טעל.) אין די פאריזער פאליטישע קרייזן קאמענטירט מען זעהר לעבהאפט וועגן די רעוועלאציעס פון דער בעלגראדער ציימונג „ווערעמע", אז דער רומענישער קעניג קארל האט געהאט א געהיימען שמועס מיט'ן גראף בעטלען.

ווי די דערמאנטע צייטונג גיט איבער, האט גראף בעטלען, נאך דער אוידיענץ ביים קעניג קארל, אויפגענומען איינעם פון די אנגעזעהענסטע אונגארישע טוער און איהם ערקלערט, אז נאר-וואס האט ער בעטראכט מיט'ן קעניג קארל די מעגליכ־קייט פון א פערסאנאל-אוניע צווישען רומעניען און אונגארן. די פערסאנאל-אוניע וואלט דאן גע־ווארען א פערבאנד פוןביידע לענדער אונטער דעם קעניג קארל. עס איז אויך בעטראכט געווארן די מעגליכקייט, אז צו דער אוניע זאל אויך צו־טרעטען עסטרייך.

ווי די בעלגראדער צייטונג שטעלט פעסט האט גראף בעטלען צוגעזאגט, אז דער דאזיגער פראיעקט האט שאנסען אונטערשטיצט צו ווערען דורך פראנקרייך.

נישט קומען זוכען ארבייט אין פאריז

מ'קען זיך נאך איינארדנען אין דער פראנצ. לאנדווירטשאפט

פאריז (יט"א) דער קאמיטעט פון יודישע עמיגראנטען אין פראנקרייך האט פערעפענטליכט א ווארנונג צו די אויסלענדישע יודען, אז זיי זאלען נישט עמיגרירען קיין פאריז צוליב דער וואקסענדער ארבייטסלאזיגקייט און צוזאמענהאנג מיט דעם זיך פערשארפענדען קריזיס אין דער פראנצויזישער איג־דוסטריע, דאגעגען, ווערט אין דער ווארנונג געזאגט, זענען נאך אין דער פראנצויזישער לאנדווירטשאפט פערהאן מעגליכקייטען אויפצונעהמען פרעמדע ארבייטער. די פערמאינטערעסירטע יודען אין אויסלאנד דארפען זיך ווענדען דעם שטעלען אין פערבינדונג מיט'ן קאמיטעט.

געוו. יוד. מיליטער זשאנדארם ווערט בעשולדיגט אין אויספיהרען אנ'עקזעקוציע איבער 2 פויערים

סלאוואקישע זשאנדארמעריע אינספירירט א יודישען פראצעס אלס נעגענגעוויכט צום הארא-פראצעס

פראג, 13 (יטא טעלעגר.) די זשאנדאר־מעריע פון שטעטעל מיכאלאווצע אין סלאוואקיי האט פערפיהרט א פראצעס געגען דעם יודישען סוחר שמואל ווייסבערגער. ער ווערט בעשולדיגט, אז אין יאהר 1928 זייענדיג א מיליטערישער גע־הילף-זשאנדארם, האט ער אויסגעפיהרט אנ'עקזע־קוציע אויף צוויי פויערים, וועלכע ער האט דער־שאסען.

לויט די ראפארטען, איז די עקזעקוציע אויס־געפיהרט געווארען אין הסכם מיט די פארשריפטען פון שטאנד-געריכט. די זשאנדארמעריע בעשטרייט איצט דעם פאקט. דער אלגעמיינער איינדרוק איז, אז די זשאנדארמעריע, וועלכע האט זיך בעמיהט צו בעפרייען דעם זיבען נפאכיגען מערדער האראק, וויל איצט אינספירירען א פראצעס געגען יוד, כדי צו שאפען א גענגענגעוויכט צום הארק-פראצעס.

25 יאהר יודיש-אמעריקאנער קאמיטעט

די שאפונג פון לואי מארשאל'ן

נ יו - י א ר ק (י.ט.א.) די טעג איז געווא־רען 50 יאהר זייט דער גרויסער אמעריקאנער יוד לואיס מארשאל האט געגרינדעט דעם יודיש-אמע־ריקאנער קאמיטעט, אנ'ארגאניזאציע פאר'ן שוץ פון די יודישע רעכט אויף דער גאנצער וועלט.

די שאפונג פון אזא ארגאניזאציע האבען די ראמאלסדיגע גריינדער איהרע געהאלטען פאר א געבאט פון זער צייט. דער שנעלער וואוקס פון דער יודישער בעפעלקערונג אין די פעראייניגטע שטאטען האט געשאפען נייע פראבלעמען אויף געביטען גו, יודיש-סאציאלען, פילאנטראפישען, רע־ליגיעזען און ווירטשאפטליכען לעבען. דער קאמי־טעט האט מיט ערפאלג בעקעמפט די ארגאניזירטע פראפאגאנדע געגען דער שחיטה. ער האט פער־עהען די פרעסע מיט אויטענטישע ידיעות וועגען ביילים-פראצעס אין קיעוו און נאכ'ן באלקאנישען קריג האט דער קאמיטעט געווירקט אויף דער רע־גירונג פון די פעראייניגטע שטאטען צו בעאיינ־פלוסען די באלקאן-שטאטען אין דער ריכטונג פון גאראנטירען די גלייכבערעכטיגונג פון אלע בעפעל־קערונגס-טיילען אין די ערא'בערטע געביטען אהן אונטערשיד פון ראסע און גלויבען. דער יודיש־אמעריקאנער קאמיטעט האט בעקעמפט די בעשרע־בונגען צו בעגרעניצען די אימיגראציע אין די פעראייניגטע שטאטען, און אויך איצט, ווען די בעגרענצונגען זענען שוין געווארען א געזעץ, בע־מיהט זיך דער קאמיטעט אפצושוואכען זייער שארפ־קייט ביי יעדער מעגליכער געלעגענהייט.

אויף דער אנרעגונג פון יודיש-אמעריקאנער קאמיטעט האט דער אמעריקאנער פרעזידענט טאפט געהאט מיטגעטיילט דער צארישער רעגירונג, דאס די פעראייניגטע שטאטען זענען גרייט צו קינדיגען דעם אמעריקאניש רוסישען האנדעלס - טראקטאט, אויב די רוסישע רעגירונג וועט נישט אנערקענען דעם אמעריקאנער פאס פון יודען, געוו. רוסישע בירגער. דער קאמיטעט האט געפיהרט א סיסטעמא־טישע פראטעסט-קאמפאניע געגען דער אנטי-יודי־שער פראפאגאנדע אין פערשידענע לענדער.

אויפ'ן פילאנטראפישען געביט האט דער קאמיטעט צוזאמענגעארבייט מיט דער „אליאנס איזראעליט", „הילפספעראיין פון די דייטשע יודען" און „פערבאנד פון יודישע געזעלשאפטען" לטובת די קרבנות פון די באלקאן-מלחמות, נאכ'ן אויס־ברוך פון דער וועלט-מלחמה האט דער קאמיטעט צייזאמען מיט'ן „פראוויזארישען קאמיטעט פאר ציוניסטישע אנגעלעגענהייטען" געזאמעלט 50 טוי־זענד דאלאר און די סומע איבערגעשיקט קיין ארץ-ישראל.

אין אקטאבער 1914 האט דער קאמיטעט גערופען די קאנפערענץ, אויף וועלכער עס איז געגרינדעט געווארען דער „אמעריקאן „דזשואיש רעליעף-קאמיטע", וועלכער איז געווארען די וויכ־טיגסטע יודישע אינסטיטוציע פאר געלד-זאמלונגען און געבילדעט דעם יסוד פון דעם שפעטער געגרינ־דעטען „דזשאינט" (ד.ד.ק.) אלס פעראייניגונג פון אייניגע הילפס-ארגאניזאציעס.

צוזאמען מיט'ן יודיש-אמעריקאנער קאנגרעס האט זיך דער קאמיטעט בעטייליגט אין דער יודי־שער טעטיגקייט אין ווערסאל בעת דער שלום-קאנפערענץ, ווירקענדיג אין דער ריכטונג פון זי־כערען די רעכט פון די יודישע מינדערהייטען אין די ניי-ענטשטאנענע און ערשט-געבילדעטע איירא־פעאישע שטאטען. מעהרערע מיטגלידער פון יודיש־אמעריקאנער קאמיטעט זענען בעשטימט געווארען אלס מערט עטער פון קאנגרעס אויף דער שלום-קאנפערענץ. צוזאמען מיט די יודישע פערטרעטער פון אנדערע לענדער איז דעמאלס געשאפען געווא־רען דער „קאמיטעט פון יודישע דעלעגאציעס", וועמעס פארזיצער איז געוועזען לואי מארשעל. דער דאזיגער קאמיטעט האט דורכגעזעצט די איינשלי־סונג פון די מינדערהייטס-קלויזולען אין די שלום-טראקטאטען.

ביז זיין טויט אין הערבסט 1929 אין ציריך איז לואיס מארשאל געוועזען פרעזידענט פון יודיש־אמעריקאנער קאמיטעט. ער איז געוועזען דער לע־בענס-און שאפונגס-נערוו פון דעם קאמיטעט. וויצע־פרעזידענטען פון קאמיטעט זענען געוועזען דר. סיי־רוס אדלער און יוליוס ראזענוואלד. נאכ'ן מאר־שאלס טויט איז אלס פרעזידענט פון יודיש אמערי־קאנער קאמיטעט געוועהלט געווארען דר. סיירוס אדלער, וועלכער שטעהט אויך איצט בראש פון דער אינסטיטוציע.

—=:)O(:=—

אמעריקאנער „פאטריאטישער פערבאנד"

נייע עמיגראציע-גזירות. איינפיהרען א פאספארטען-סיסטעם

וואשינגטאן. (יט"א) דער פערבאנד פון אמעריקאנער „פאטריאטע"-„אמעריקאנער קא־אליציע פון פאטריאטישע סאסייטי", אין וועלכען עס זענען פעראייניגט 60 קערפערשאפטען, האט אנגענומען א בעשלוס ווענדען זיך צום קאנגרעס וועגען 1) פולשטענדיג רעווידירען דעם אימיגראצ־יע און דעפארטאציע-געזעץ, 2) איינפיהרען א רע־גיסטראציע פון „פרעמדע" און אויסשליסען „פרעמ־דע" פון בעשעפטיגונג ביי עפענטליכע ארבייטען, 3) פערלענגערען די צייט פון 5 אויף 10 יאהר, וואס דארף דויערען ביז אנ'אימיגראנט בעקומט אמעריקאנער בירגערשאפט, 4) פערקלענערען ביז 10 פראצ. די קוואטע, וואס איז איינגעפיהרט גע־ווארען לויט'ן געזעץ פון יאהר 1924, 5) געבען דעם פרעזידענט אונבעגרעניצטע רעכט צו דע־פארטירען אימיגראנטען אין נישט ארייגלאזען אין לאנד קיין שום אימיגראנט פון לעגער, וואוהין די דעפארטאציע איז צוליב וועלכע עס איז סיבות בעשווערט, 6) איינפיהרען א שטרענגען רעגיס־טראציע-סיסטעם (פאספארטען) פאר פרעמדע.

קאמוניסטישע דעמאנסטראציעס אין בערלין

! בערלין, 13. (פאט) שבת אין אוונט איז אין פערשידענע טיילען פון בערלין געקומען צו קאמו־ניסטישע דעמאנסטראציעס. פאליציי האט אינטערווע־נירט און ארעסטירט עטליכע צעהנדליג פערזאן.

ערקלערונג פון מאלאנעו

לאנדאן, 13 (ספ) א גרויסען איינדרוק האט געמאכט די רעדע פון מאלאנעו, וועלכער האט ערקלעהרט, אז גרויס - בריטאניען געפינט זיך אין א זעהר שווערער סיטואציע, בעקומענדיג פון איירא פעאישע מלוכות געצאהלט די מלחמה־חובות אין פונטען לויט'ן קורס פון טאג, און צאהלענדיג אליין אמעריקא אין קורס פון געלד.

הונגער-שטרייק אין די שפאנישע טורמעס

מאדריד, 13 (ספ.) כמעט אין אלע שפא־נישע טורמעס האבען די פאליטישע ארעסטאנטען דערקלעהרט נעכטען א הונגער-שטרייק.

אי איינציגע טורמעס זענען אפילו פארגעקו־מען בונטעו.

די טורמע-מאכטען ווענדען אן צוואנגס מיט־לען ביים דערנעהרען די הונגער-שטרייקער.

דער פונט שטייגט

לאנדאן, 13. (ספ.) היינט איז דער פונט בעדייטענד געשטיגען. דאלא־ען זענען נאטירט געווארען 3,37 דריי פערטעל און פראנקען 86 א פערטעל.

אלפרעד נאבעל

דער שעפער פון נאבעל-פרייז. געבוירן ד. 21 אק־אבער 1833. געשטארבען ד. 10. דעצעמבער 1896

ווי האבען בעקומען דעם נאבעל-פרייז

אויבען לינקס: געהיימראט באש (דייטשלאנד כעמיע), פראפ. ווארבורג (דייטשלאנד מעדיצין), פראפ. בערגיוס (דייטשלאנד, כעמיע) קארלפעלד (שוועדען. ליטעראטור)

אונטען לינקס: שוועדישער קעניג, וועלכער האט פערטיילט דיפריזען

רעכטס: קאנצערט הויז אין שטאקהאלם, וואו עס איז פארגעקומען דער פייערליכער אקט פון דער פערטיילונג

„נייער פאָלקסבלאַט"

לאָדז
14 דעצעמבער 1931

די וועלט אויף אַ וואולקאַן

די וועלט איז וואולקאַניזירט. ס׳ברויזט אין איהרע געדערים אַ מורא׳דיגער שטורעם, וואָס קאָן אַ ליאַדע האָר אויסברעכן מיט אַן׳אומגעוועהנליך צושטערערישען כּוח.

ס׳איז שוין דערגאַנגען דערצו, אַז אין דער גאָלדענער מדינה, אַמעריקע, האָבען צוכוואַליעסע מאַסען פערטונקעלט די פייערונג פון דער פאַרלאַמענט־עפענונג מיט זייער הונגער־דעמאָנסטראַציע, און פּאָליציי האָט געמוזט אָנקומען צו געוועהר, כּדי איינצושטילען פאַר די פענסטערס פונ׳ם פאַרלאַמענט די גרילצענדיגע געשרייען נאָך ברויט.

אָבער אַמעריקע וועט זיך נאָך אפשר אַן׳עצה געבען, סוף כּל סוף ליידט מען דאָרט נישט אַזוי פונ׳ם דלות ווי פונ׳ם שלאָס. אַמעריקע איז דאָך נאָך היינט אויך די רייכסטע מדינה אין דער וועלט, שולדיג איז זי נישט קיינעם, און אַלע זענען איבר שולדיג. דער חסרון איז בלויז, וואָס די עשירות איז דאָרט קאָנצענטרירט ביי די גרויסע מאַגנאַטען און קען נישט געלאָזט ווער־ען אין בעוועגונג, מחמת די, וואָס האָבען קיין געלד נישט, פעדינען אויך נישט קיין קרעדיט. ליגען דעריבער די מיליאַרדען, ווי אומבעוועגליכע שטיינער, די אינדוסטריע איז פאַראַליזירט און די מאַסען הונגערן.

און היות אַמעריקע איז אַ לאַנד פון שטרענגער געזעצליכקייט און פון סובטילען רעספעקט פאַרן אייגענטום־רעכט, ברעכט מען זיך איצט די קעפּ, ווי אַזוי אַרויסצופּאָמפען די גאָלד פון די פערשטאָפּטע קוואַלען, אַריינפּאָמפען עס אין פערקעהר צווישען די ברייטע מאַסען און גלייכצייטיג נישט אָנרירען אויף קיין האָר די הייליגע רעכט פון די מאַגנאַטען. מאַכט מען עס דורך פערשידענע מיני׳ם קרעדיטען, מיט כּפול־שמונה׳דיגע גאַראַנטיעס, פון דער פעדעראַלער רעגירונג, פון די איינצעלנע שטאַטען, פון די גובערנאַטאָרען, פון די מאַגנאַטען, און סוף כּל סוף וועט מען דעם ריכטיגען יוגע געפינען.

ווי זאָגט דאָס פאָלקס־ווערטעל: זיבען שלעסער, איידער איין דלות.

ערגער איז די לאַגע אין דייטשלאַנד. דאָרט לויפען נישט די מאַסען צום פאַרלאַמענט, ווייל זיי ווייסען, אַז די דעפּוטאַטען האָבען קיין געלד נישט און קענען זיי גאָרנישט געבען, נאָר זיי לויפען אין לאַגער פון היטלערן, וועלכער זאָגט זיי צו אַ טעלערל פון הימעל, צוויי טעלערלעך, אַז ער וועט קומען צו דער מאַכט ער וועט פערגרעסערען די דייטשע טעריטאָריע, אויף פּוילענס חשבון, און וועט אויך בעזייכערן דעם מלוכה־אוצר, ווייל ער וועט אָפּשטעלען די רעפּאַראַציע־צאָהלונגען.

אָבער די דאָזיגע גליקען איז נישט אַזוי גרינג צו בעקומען. דאָס איז פערבונדען מיט געוואַלדיגע קאַטאַקליזמען, שמעקט אַפילו מיט אַ פרישער מורא־דיגער וועלט־מלחמה.

די רעוויזיע פונ׳ם ווערסאַלער טראַקטאַט איז נישט קיין פראַגע פון יושר און אומ׳יושר. ס׳איז אַ פראַגע פון אויפוועקען אַן׳איינגעשלאָפענעם וואולקאַן. קיין אַבסאָלוטער יושר עקזיסטירט דערווייל נישט אויף דער וועלט. איטליכעס פאָלק און איטליכע סאָציאַלע שיכט האָט זיין אייגענעם יושר. ביז איצט האָט די וועלט זיך רוהיג איינגעזעצט אויף דער אָנגענומענער אַקסיאָמע, אַז דייטשלאַנד איז שולדיג און מוז טראָגען די קאָנסעקווענצען. זאָל די דאָזיגע אַקסיאָמע קוועסטיאָנירט ווערען, מוז איי־ראָפּע צוטרייסעלט ווערען, און ווער ס׳וועט דערפון געווינען, קען מען שוין נישט וויסען.

און אין דער היינטיגער מלחמה, אויב זי זאָל קומען, וועט שוין דייטשלאַנד אוודאי זיין שולדיג, ווייל פון איהר קומען דאָך אַלע אינטריגעס וועגען דער רעוויזיע פונ׳ם טראַקטאַט.

האָט טאַקע די היינטיגע דייטשע רעגירונג מורא פאַר׳ן אויפרייס. זי וואָלט זיכער מיט ביידע הענד אָנגענומען די פערווירקליכונג פון היטלערס חלומות און זי בעטייליגט זיך אויך גאַנץ ענערגיש אין דער אינטריגע מכּוח דער רעוויזיע. אָבער בויען דערויף איהר אינערליכע פּאָליטיק, צולאָזען היטלערן צו דער מאַכט, איבערגעבען איהם דעם רודער — דאָס קען זי זיך נישט געטרויען.

ברינינג האָט דעריבער געמאַכט אַ לעצטען פרוּב, צו ראַטעווען זיך מיט אייגענע מיטלען. דאָס איז אַ „סאַלטאָ מאָרטאַלע", אויפ׳ן סאָציאַלען געביט, נישט נעהמען ביי קיינעם, נאָר ביי זיך אַליין. פערקלענערן דעם לעבענס־סטאַנדאַר אין לאַנד אויף עטליכע מיליאַרד, וועט מען קענען ענטקעגענקומען נישט בלויז די אויסלענדישע פריוואַטע התחייבות׳ען, נאָר אפשר אויך די רעפּאַראַציע־צאָהלונגען. מ׳וועט פאָדערן צו פערלענגערן דעם מאָראַטאָריום, ווי ווייט ס׳וועט זיך לאָזען, מ׳מוז אָבער אויך זיין גרייט צו אַ דורכפאַל פון אָט דער פאָדערונג.

אָבער דער דאָזיגער טויט־שפרונג רופט אַרויס אַ שטאַרקען ווידערשטאַנד אין לאַנד. מ׳רייסט פאַסען פון די רייכע און פון די אָרימע, מ׳פערגרעסערט דעם אומגעלומפערטען, אומגערעכטען אומזאַץ־שטייער. מ׳פערקלענערט נישט בלויז די סאָציאַלע פערזיכערונגען פאַר די אַרבייטער, נאָר אַפילו זייערע וואָכלוינען. אַלע זענען אומצופרידען און אַנטלויפען פון זייערע מעסיגע פאַרטייען אין שויס פון די ראַדיקאַלע. די רעכטע לויפען צום עקסט־רעכטען פליגעל און די לינקע צום עקסט־לינקען. די איצטיגע קאָאַליציע־רעגירונג איז געוואָרען ווי אַ שפינוועבס, וואָס קען אַלע רגע צעריסען ווערען. און דעמאָלט וואָס?

דעמאָלט קען קומען אַן׳אַנדרלמוסיא נישט בלויז אין דייטשלאַנד, נאָר אין גאַנץ אייראָפּע, אין דער גאַנצער וועלט. אַמשטאַרקסטען קען עס דערפיהלען די שכנ׳ישע פּוילען, אויף וועמעס גרענעצען די

דייטשע עקסטרעמיסטען האָבען אויסגעגלאָצט די פערכאַפּערישע בליקען.

אָט דעריבער איז עס אונזער אויסערן־מיניסטער זאַלעסקי געפאָהרען קיין לאָנדאָן, מיט בשותּפותדיגע כּוחות זאָל מען נישט דערלאָזען, אַז דער פּונקט זאָל זיך פונאַנדערבלאָזען. אייראָפּע זאָל וואָרענען דייטשלאַנד געגען איהרע צו שטאַרקע אַפּעטיטען.

אָבער אין דייטשלאַנד זענען די נערוועז שוין צופיל צושרויפט, און פּראָוואָקאַציעס פעהלען נישט, נישט בלויז אין לאַנד, נאָר אַפילו אין אויסלאַנד. מוסאָליני איז איינער פון די ערשטע, וואָס קלייבען זיך כאַפּען קאַשטאַנעס פון פייער.

וואָס וועט לאָנדאָן ענטפערען? און וואָס וועט פּאַריז ענטפערען אויף לאָנדאָנס ענטפער?

די וועלט איז וואולקאַניזירט.

פּ. ס.

ווי אַזוי מ׳האָט אַרויסגעגנב׳עט די „10 פון פּאַוויאַק"

סענסאַץ. רעוועלאַציעס פון נאָוואַטשינסקי׳ן, וועלכער נעהמט זיך אָן די עוולה פון די יודען

דער בעוואוסטער ענדעקישער פּובליציסט און יודענפיינד אַדאָלף נאָוואַטשינסקי, רעכענט זיך אָפּ מיט זיינע פּאָליטישע פייגור אויף א גאַר אינערוואַרטעטען און מאָדנעם אופן: ער נעהמט זיך אָן די קושיוודע פון די יודען. די פערדינסטען פון די יודען־רעוואָלוציאָנערען פאַר׳ן אומאָפּהענגיגקייט פּוילען ווערען פערשוויגען, אָדער אַנדערע שרייבען זיך צו זייערע פערדינסטען — אַזוי דערוויזט נאָוואַטשינסקי אין זיין לעצטען אַרטיקעל.

ער הויבט אָן פון די „ערינערונגען" פון מאַרשאַל פּילסודסקי וועגען גזשיבאָוו (די בעריהמטע דעמאָנסטראַציע נעגען דער צאַרישער רעגירונג אין יאָהר 1905). מאַרשאַל פּילסודסקי שרייבט אין זיינע ערינערונגען, אַז ער האָט אין דער מעשה גזשיבאָוו געשפּילט דעם ערשטען פידעל, אַז ער האָט געשפּילט די הויפּטראָלע אין אַ סך אַנדערע, נאָך וויכטיגערע פעלען, אין אַזעלכע פעלען, וואו „דער אָרימער קליינער גזשיבאָוו ווערט פערזונקען אין זייער שאָטען".

נאָוואַטשינסקי ווייזט אָן אויף די ווידערשפּרוכען: פון איין זייט געשפּילט דעם ערשטען פידעל, פון דער צווייטער: אַליין קיין דירעקטען אַנטייל אין דער מאַניפעסטאַציע נישט גענומען.

אין דער גזשיבאָוו־מאַניפעסטאַציע האָט געשפּילט די ערשטע ראָלע א „יוזעף", אָבער „יוזעף קוויאַטעק" (א יוד) — פיהרט אויס נאָוואַטשינסקי, און ברענגט צו אונטערשטיצען די דאָזיגע טעזע אַן׳אַרטיקעל וועגען דעם פון „נאַש פּשעגלאָנד". יוזעף קוויאַטעק, א זוהן פון א פּאָוסטאַניעץ פון 1863, א בעוואוסטער פּ.פּ.ס.ישער טוער, לעבט שוין נישט.

אין די „עראינערונגען" רופט זיך פּילסודסקי אָפּ אין א לייכטען טאָן וועגען דעם בעוואוסטען, איצט שוין פערשטאָרבענעם פּ.פּ.ס.ישען אָנפיהרער, פעליקס פּערל. נאָוואַטשינסקי ברענגט אַן׳אויסצוג פון אַן׳אַרטיקעל אין „ראַבאָטניק", וואו עס ווערט דערציילט, אַז אין יענער צייט, אין דער צייט פון גזשיבאָוו, האָט פּילסודסקי זיך בעצויגען מיט גרויס דרך־ארץ צו פעליקס פּערל.

„עס ווערט באַנאַטעליזירט דער אַנטייל פון די יודען אין די היסטאָרישע געשעהענישען און עס ווערען אַרויסגערוקט און רעקלאַמירט אַנדערע, וועלכע עס האָט זיך אייגענטליך אַרויסצוזעהן גאַנץ אין איבערלעבען די געשעהענישען"... נעמט זיך אָן נאָוואַטשינסקי די קושיוודע פון די יודען און ער דערמאָהנט די נעמען פון א רייהע יודישע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען געשפּילט א גרויסע ראָלע אין קאַמף פאַר דער אומאָפּהענגיגקייט פון פּוילען: די דערמאָהנטע קוויאַטעק און פּערל, דאָו איזיש לעווי, וו. שאַפּירא, פעליקס זאַקס, מאַקסימיליאַן זאַיד, ליבקינד־ליובאַרזשיצקי שליפּערשטיין, פּרל. היינשטיין, פּרל. פּיאַנס, פּרל. הערינג, נאַלדע־סטרוזשעצקא, האָראָוויטש און פרוי קוטנער־פּאָזנער.

וועגען דער ראָלע פון די לעצטע צוויי ברענגט נאָוואַטשינסקי גאָר סענסאַציאָנעלע פּרטים. קודם־כּל איז די קוטנער־פּאָזנער געווען די אָרגאַניזאַטאָרקע פון דער קאָנפיסקאַציע פון א האַלבען מיליאָן רובל אין מינסק־מאַזאָוויעצק: זי מיט א רוסישען אָפיציר האָבען די אַרבייט אויסגעפיהרט. אָבער נישט נ״ר די דאָזיגע טאַט האָט מען צו פערשרייבען אויפ׳ן חשבון פון דער דאָזיגער, איצט שוין אויך פערשטאָרבענער, יודישער רעוואָלוציאָנעריק. זי מיט מאַקס האָראָוויטש (איצט אין סאָוויעט־רוסלאַנד) האָבען אויסגעפיהרט נאָך א מערקווירדיגערע טאַט... און איצט קומט די גרויסע סענסאַציע פון נאָוואַטשינסקי׳ן... ער שרייבט:

„עס געהט איצט אין פערשידענע קינאָ׳ס אין פּוילען דער רעגירונגס־פּראָפּאַגאַנדע פילם „די צעהן פון פּאַוויאַק". די פּרעמיערע איז אַדורך פייערליך אין דער געגענוואַרט פון די הויכע בעאַמטע, דעם דאָזיגען פילם האָבען מאָנטירט און רעאַליזירט א גרופּע יודען, זיי זענען זיך בעגאַנגען אַהן צערעמאָניע מיט דעם היסטאָרישען אמת און צווייטענס בע׳עולה׳ט מיט זייער אינטערפּרעטאַציע זייערע מיטגלויביגע... עס ווייזט זיך אַרויס, אַז דאָס אַרויסגנבענען די 10 פון פּאַוויאַק איז דער טאַט הויפּטזעכליך פון דעם יוד מאַקס האָראָוויטש און די יידישקע קוטנער־פּאָזנעראָוואַ. „איטליכע" איז בעוואוסט, אַז דער איבערגעטוענער זשאַנדאַרמעריע־ריטמייסטער, וועלכער האָט די „10 פון פּאַוויאַק" אַרויסגעפיהרט, איז געווען יור־גאַזשעכאָווסקי, עס איז אָבער ווייניגער בעוואוסט, אַז אינוועניג אין דער טורמע האָט מיט׳ן נאַטשעלניק פונ׳ם „פּאַוויאַק" דערענגאָווסקי אָפּגעמאַכט דעם עסק מאַקס האָראָוויטש פאַר 10 טויזענד רובל, — כּאָבאַר. די אָרגאַניזאַציע פון דער גאַנצער געשיכטע, ווי אויך די אויספיהרונג, איז פאָרגעקומען אונטער דער לייטונג פון דער וואונדערשעהנער יודישקע, קוטנער־פּאָזנעראָוואַ. אונטער איהר אויפזיכט און אין איהר וואוינונג האָט מען געמאַכט די מונדירען, פון איהר וואוינונג זענען אויך איינציגווייז אַרויסגעגאַנגען די בעוואַפנטע באַיאָוצעס אויפ׳ן אָרט פון צוזאַמענטרעף, כּדי פון דאָרטען אַוועקצוגעהן אין „פּאַוויאַק"...

„אָט דאָס פעהלט אין פילם" זאָגט נאָוואַטשינסקי: „דער מאָמענט ווען האָראָוויטש גיט איבער דערענגאָווסקין די 10 טויזענט רובל... די דאָזיגע 10 טויזענד רובל האָבען געמוזט בעדייטענד „פערלייכטערען" די גאַנצע ריזיקע, דעם הזאַרד..." „נישטאָ קיין מאַקס האָראָוויטש, נישטאָ קיין קוטנער־פּאָזנער, נישטאָ קיין פּ. פּ. ס... וואָס דען איז דאָ? רעקלאַמע פון די, וועלכע..." א.א.וו.

אַזוי נעהמט זיך נאָוואַטשינסקי אָן די קריוודע פון די יודען...

ווען האָט דאָס מיידעל געזאָגט ליגען?

אַרעטעניש, פאַר וועלכען עס שטעהט דאָס דייטשע געריכט

דאָס דייטשע געריכט אין עלבערפעלד האָט צו בעהאַנדלען איצט אַ פּראָצעס, וואָס איז כּמעט אַן׳איינציגער אין זיין אַרט.

אין יאָהר 1926 איז דער שוסטער הענרי גראַם פערמשפּט געוואָרען צו אַנדערטהאַלבען יאָהר טורמע פאַר א פערברעכען געגען מאָראַל. ער האָט געהאַט אַ שוסטער־וואַרשטאַט און עס פלעגען ביי איהם פערריכטען די שיך זיינע שכנים, וועלכע פלעגען נאָך די פערריכטע שיך שיקען זייערע קינדער. צום שוסטער פלעגט אָפט קומען אַ 14־יעהריג מיידעל, אַ טאָכטער פון אַ שכן אַ קליענט. דאָס מיידעל פלעגט אָבער אָפט קומען צום שוסטער אָהן אַן׳אורזאַך. די גוטפריינדשאַפט צווישען דעם מיידעל און דעם שוסטער האָט געדויערט ביז עס האָבען זיך פאַר עפּעס וואָס צוקריגט די עלטערען פון דעם מיידעל מיט דעם שוסטער. דאַן האָבען די עלטערען איינגעגעבען אין געריכט אַן׳אָנקלאַגע, אַז דער שוסטער האָט דאָס מינדעריעהריגע מיידעל פערגוואַלדיגט. צווישען די עדות איז געווען אַ וועשערין, וועלכע האָט אויפ׳ן סמך פון דעם מיידעל׳ס געוואַשענער וועש געגעבען נישט קיין גינסטיגע פאַר׳ן שוסטער ערקלערונגען. די עקספּערטיזע פון דאָקטוירים האָט אויך פעסטגעשטעלט אַז דאָ האָט מען צו טון מיט אַ פערברעכען. דאָס געריכט האָט אָנערקענט גראַם׳ען פאַר שולדיג און איהם פעראורטהיילט אויף אַנדערטהאַלבען יאָהר טורמע און ער איז געגאַנגען זיצען. ער האָט זיך אָבער נישט בערוהיגט. ער האָט די גאַנצע צייט געטענה׳ט, אַז ער איז אין דעם פערברעכען נישט שולדיג. פינף מאָל איז געווען אויפגעהויבען די פראַגע וועגען איבערקוקען דעם פּראָצעס, פינף מאָל האָט איהם דאָס געריכט אין דעם אָפּגעזאָגט.

דערווייל איז דאָס 14־יעהריגע מיידעל געוואָרען אַ 17 יעהריגע פריילין. גראַם איז אַרויס פון טורמע, א פיזיש צובראָכענער און מאַטעריעל רואינירטער. ער האָט זיך אָבער נישט בערוהיגט, אויפגעזוכט דאָס מיידעל און געפּועל׳ט ביי איהר זי זאָל געהן אין געריכט און ערקלערען דעם פּראָקוראָר, אַז זי האָט בשעתו געגעבען אַ פאַלשע ערקלערונג. זי האָט דעם פּראָקוראָר געזאָגט, אַז דער פאָטער האָט זי דעמאָלט געצוואונגען צו געבען די ערקלערונגען געגען גראַמ׳ען און געדראָהט איהר מיט אויסבעסערונגס־קאָלאָניע.

נאָך דער דאָזיגער ערקלערונג פון מיידעל, וועלכע האָט געשוואוירען, אַז זי זאָגט איצט דעם אמת, איז דער פּראָצעס ווידעראַמאָל בעהאַנדעלט געוואָרען, דאָס מאָל האָט די עקספּערטיזע אויך געגעבען א גינסטיגען רעזולטאַט און דער שוסטער גראַם איז נישט נאָר אָנערקענט געוואָרען פאַר אומשולדיג אין דעם פערברעכען, נאָר מען האָט איהם צוגעמשפּט, אַלס בעלוינונג פאַר׳ן שאָדען, וואָס מען האָט איהם געבראַכט, 20 טויזענד מאַרק.

די דאָזיגע סומע איז איהם באַלד אויסגעצאָהלט געוואָרען. גראַם איז אָבער געבליבען אומצופרידען און האָט געמאָנט אַ גרעסערע סומע. ביז דאָס געריכט האָט גענומען בעהאַנדלען די פראַגע, איז געשעהען אַ נייע ווענדונג אין דעם גאַנצען עסק: דאָס מיידעל האָט איינגעגעבען צום פּראָקוראָר אַ נייע ערקלערונג, אין וועלכער זי רופט אָפּ איהר צווייטע ערקלערונג און בעשטעטיגט אַז דעם אמת האָט זי געזאָגט דאָס ערשטע מאָל.

די געריכטס־מאַכט איז איצט אין אַ פערלעגענהייט: אויב געהמען אין אַכט איהר איצטיגע ערקלערונג דאַרף מען געגען איהר פערפיהרען אַ פּראָצעס פאַר פאַלש שווערען, און נאָכדעם, אַנבעלאַנגט דערי, צי מען וועט זי פעראורטיילען, פערפיהרען ווידער אַ פּראָצעס געגען גראַמ׳ען.

יעדענפאַלס איז דאָס אַ פערוויקעלטער, פערכּישוּפ׳טער קרייז, פון וועלכען עס וועט זיין נישט לייכט זיך אַרויסצובעקומען.

„לאָזט נישט די יודישע קינדער אין פּוילען אומקומען אין יסורים פון הונגער"

אויפרוף פון דער „אַליאַנס" צו די פראַנצויזישע יודען

פּאַריז (יט"א) די „אַליאַנס איזראַעליט איניווערסעל" (כּל ישראל חברים) האָט פערעפענטליכט אַן׳אויפרוף וועגען דער נויט צווישען די יודישע קינדער אין פּוילען, אין וועלכען עס ווערט געזאָגט:

„צוליב דעם עקאָנאָמישען קריזיס, וואָס הערשט אין פּוילען, ליידט די דאָרטיגע יודישע בעפעלקערונג פון אַ טיפען עלענד. דער עלענד ווערט בעזונדערס שאַרף מחמת דעם שווערען ווינטער. טעגליך דערטראָגען זיך צו אונז וועה־געשרייען, וואָס בעטען הילף. אונזער זאָרג ווערט בעזונדערס געלענקט אויף דעם קלאָגעריגען גורל פון די קינדער, וואָס ליידען הונגער. מיר דערוויסען זיך, אַז אין די שולען פאַלען אין חלשות קליינע אָרימע קינדער — פון הונגער. מיר האָבען נישט קיין רעכט שטילצושווייגען לגבּי דער אַזוי טראַגישער לאַגע.

„דער צענטראַל קאָמיטעט פון דער „אַליאַנס איזראַעליט" האָט איבערגעשיקט דעם הילפס־קאָמיטעט אין וואַרשאַ די ערשטע שטיצע אין דער הויך פון הונדערט טויזענד פראַנק, וואָס איז בעשטימט אויף בעשפּייזען די שול־יוגענד פון די קוואַרטאַלען, וואו די יודישע בעפעלקערונג איז בעזונדערס עלענד און אָרים. דאָס איז באמת בלויז א קליינער טייל פון דער גרויסער הילף, וואָס איז נויטיג און וועלכע דאַרף אָנגעהאַלטען ווערען אין משך פון לאַנגע חדשים.

„די איצטיגע בעדינגונגען ערלויבען אונז נישט צו עפענען א זאַמעל־אַקציע, ווי מיר פלעגען עס טון זייט 70 יאָהר, תּמיד ווען א יודישער קאָלעקטיוו האָט זיך צונויפגעטראָפען מיט א קאַטאַסטראָפע. דאָך ווענדען מיר זיך מיט דעם דאָזיגען הילפס־רוף צו דעם סאָלידאַריטעטס־געפיהל פון אונזערע חברים, צו די וואָס אומגליק האָט זיי קיינמאָל נישט געלאָזט רוהיג, און מיר זאָגען זיי.

„עס האַנדעלט זיך וועגען ראַטעווען! עס האַנדעלט זיך וועגען דערהאַלטען טויזענטער יונגע לעבענס! איהר, וואָס לעבט אין גוטע בעדינגונגען וואָס ערציהט אייערע קינדער אין רחבות, גיט אייער גאָב און לאָזט נישט די יודישע קינדער אין פּוילען אומקומען אין יסורים פון הונגער.

—=):o:(=—

ספאָרט-בעוועגונג

דער פוסבאַל אין פוילען דאַרף רעפאָרמירט ווערען

ז זייט די לעצטע צייט ווערט אין דער פוילישער ספאָרט-וועלט שטאַרק דיסקוסירט די פראַגע וועגען רעפאָרמירען די אַזוי גערופענע פוילישע „ליגע" פון דעם פאָפולערסטען ביים היינטיגען טאָג ספאָרט אין פוילען — פוסבאַל.

די דאָזיגע דיסקוסיע איז אַרויסגעשוואומען גאַנץ צופעליג און צוליב אַ גאַנץ אומשולדיגען ענין און נעמליך: די פוילישע „ליגע" האָט היי-יאָהר ער-וואָרבען די ווייניג פאָפולערע פראָווינציאַלעלע פוס-באַל-מאַנשאַפט פון שעדלעצער 22 פולק.

עס איז שוין דורך אַלעמען פעסטגעשטעלט גע-וואָרען, אַז דער פוסבאַל אין פוילען האָט לעצטענס צו פערצייכנען אַ געוויסער ירידה און דאס האָט אין אַ גרויסער מאָס גורם געווען אין דער שלעכ-טער מאַטעריעלער לאַגע פון די פוילישע „ליגע" קלובען, עס איז שוין לעצטענס דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז אין גרעסטען ספאָרט-צענטר אין פוילען אין אויבערשלעזיען, האָט מען נאָך אַ „ליגע" מעטש נישט אומגעקעהרט די רייזע הוצאות פאַר די געסט און די שפּילער זענען געבליבען איבריגע צוויי טעג אין אויבערשלעזיען, ביז מען האָט זיי נישט צוגע-שיקט קיין געלד פון דערהיים.

מיט'ן אַריינקומען פון 22 פולק, האָט זיך דער געפאַהר פון דעפיציטען בעדייטענד פערשטאַרקט, ווייל די מיליטערישע מאַנשאַפט וועט אין קיין שום שטאָט נישט ערוועקען קיין אינטערעס און עס איז דעריבער פאָראויסגעזעהען פון אַלע איהרע אַרויס-טריטען גרויסע דעפיציטען.

די פוסבאַל-פיהרער אין פוילען האָבען דערי-בער אָנגעהויבען אַ גרויסע דיסקוסיע וועגען רע-פאָרמירען די „ליגע" און אַזוי אַרום געפונען אַן אוי-סוועג פון דער געשאַפענער לאַגע. מען האָט אויס-געפונען פערשידענע מיטלען, און עס האָבען זיך דערביי אויסקריסטאַליזירט דריי מיינונגען. איין גרופע וועלכע האַלט, אַז די „ליגע" — דאַרף פערגרעסערט ווערען און צוטיילט אין צוויי גרופען, אַ צווייטע גרופע, וועלכע לעגט פאַר בכלל צו פערקלענערען די „ליגע" ביז אַ מינימום און אַ דריטע גרופע, וועלכע שטעהט פעסט אויפ'ן שטאַנדפונקט פון בין איצטיגען סיסטעם פון דער „ליגע". די אַלע פראָ-יעקטען דאַרפען בעהאַנדעלט און דעצידירט ווערען אויף דער יעהרליכער קאָנפערענץ פון דער „ליגע" וועלכע קומט פאָר אין פעברואַר 1932.

לויט אונזער מיינונג קאָנען די אַלע פראָיעק-טען, וויט נישט לעזען די אַזוי אנגעווייטאָגטע פראַ-גע אין דער פוילישער ספאָרט-וועלט. צוליב די פאָרמען, וועלכע די „ליגע" האָט אַריינגעפיהרט אין דער פוילישער ספאָרט-וועלט, פערלירט פוס-באַל די העגעמאָניע, וואָס זי האָט די לעצטע יאָהרען געהאַט אין דער פוילישער ספאָרט-בעוועגונג. די פוסבאַל-קלובען האָבען אָפט מאָל פערגעסען זייער אייגענטליכער ראָל אַלס ספאָרט-פעראיינען. מען האָט איינגאַנצען פערגעסען אין פיזישער ענטוויקלונג און ערציהען נייע קאַדרען פון ספאָרטלער. פער-שטאַרקען דער מאַנשאַפט האָט מען פערשטאַנען אין קאָפּעריירען רענאָמירטע שפּילער מיט אַ גרויסען באַגאַזש פון געשאָסענע טויערען און דערביי האָט מען נישט איבערגעקליבען מיט די מיטלען. צוליב אַזעלכע מעטאָדען איז אין די „ליגע" קלובען אָנגע-וואָקסען ווילד פלייש, וועלכעס האָט אויך פערגיפ-טעט די קלענערע קלובען.

מיר האָבען שוין נישט איינמאָל אָנגעוויזען אויף דער דאָזיגער געשאַפענער לאַגע און אויב די פוסבאַל-פיהרער האָבען זיך שוין אָנגעהויבען צו פערטראַכטען דאַרפען זיי געדענקען, אַז נישט דער 22 פולק, איז די סיבה פון דער ירידה אין פוילישען פוסבאַל און נישט אַזעלכע פראָיעקטען קאָנען גורם זיין דאָס געזונד מאַכען דעם ספאָרט אין פוילען, מען דאַרף צוטרעטען צום שורש. און דאַן וועט מען קאָנען געפונען די ריכטיגע וועגען צוריקצו-פיהרען דעם פוסבאַל צו זיין ראָל — צו דער פיזישער אויפלעבונג פון דער יוגענד.

ה.—ן.

די בעסטע האָקעי-מאַנשאַפט

דער קלוב פון אָטאַוואַ (קאַנאַדע) איז אָנגעקומען קיין בערלין

„וואַרטאַ" — באָקס-מייסטער פון פוילען

פּויזען, 13 (טעל.) היינט איז דאָ פאָר-געקומען דער באָקס-מעטש וועגען דער מייסטער-שאַפט פון פוילען צווישען דער היגער „וואַרטאַ" און „ב.ס.ס." פון אויבערשלעזיען. דער מעטש האָט זיך פערענדיגט מיט אַ נצחון פון „וואַרטאַ" אין פערהעלטניש פון 6:10.

א דאנק דעם נצחון האָט „וואַרטאַ" דערצילט די מייסטערשאַפט פון פוילען אין באָקס.

ספאָרט-שפּילער-טורניר אין קראָקא

אין קראָקא האָבען שבת און זונטאָג געווײלט די ספאָרט-שפּילער פון פראַגער „א.י.מ.צ.א." און האָבען געשפּילט איינצע רעפרעזענטאַנץ מעטשען אין קאָרב-באָל און אין נעץ-באָל.

די בעזונדערע רעזולטאַטען זענען פאָלגענדע:

קאָרב-באָל

קראָקא — „א.י.מ.צ.א" (פראָג) 25:31

קראָקא — א.י.מ.צא (פראָג) 32:31

נעץ-באָל

א.י.מ.צא — קראָקא 23:32

א.י.מ.צא — קראָקא 30:11

האָקעי

קאַטאָוויץ.

פּויזען — שלעזיען 1:2

לעמבערג.

פּאָגאָן — אוקראַינע 0:2

א דאנק דעם דאָזיגען נצחון איז „פּאָגאָן" פערבליבען אין „א"-קלאַס.

פוסבאָל

ווימלאַ (ראָז.) — קראַקאָוויא II 1:8

„זחיזשיניעצקי — קראָוואַרזשאַ 1:3

הוגאָ וועגט

איז דורכגעלאָפען אין בערלין 60 מעטער אין 6,4 סעק.

געוויכט-הויבען

נעכטען האָבען זיך אין וואַרשאַ פערענדיגט די מייסטערשאַפט-קאַמפען אין הויבען געוויכטען. דאָס ערשטע אָרט אין דער הויפּט-שטאָט האָט פערנומען „לעגיא" פאַר „עלעקטריטשנאָשטש".

(ווייטערדיגע ספאָרט-ידיעות זעה 9-טע זייט)

קאַמפּ פאַר מייסטערשאַפט אין וואַסער-באַל-שפּיל אין בערלינער שווים-קלוב

ערשטער באָקס-טריט אין לאָדז

אין פערשידענע צווייגען פון דער ספאָרט-בעוועגונג ווערט יעדעס יאָהר אדורכגעפיהרט מיט א ברייטען פערנעהם די אַזוי גערופענע „ערשטע טריט" דאָס הייסט יונגע ספאָרטלער, וועלכע האָבען נאָך ביז איצט נישט אנטיילגענומען אין קיין שום עפענטליכע ארויסטריטען בעווייזען זיך נאָך געהעריגע צוגריייטונגען מיט זייער קענטניש פאַר דער ברייטער ספאָרט-וועלט.

שבת און זונטאָג זענען אין לאָדז פאָרגע-קומען די „ערשטע טריט" פון באָקס אין לאָדז. די דאָזיגע קאמפען האָבען ארויסגערופען אַ שטאַר-קען אינטערעס, וואָס בעווייזט די גרויסע צאָהל געמעלדענע אנטיילנעמער אין א צאָהל פון 180 באָקסער.

אין די דאָזיגע קאמפען, האָבען זיך אויך בעטייליגט די יונגע באָקסער פון יודישען ספאָרט-פעראיין „בר-כ'כבא". עס האָט זיך ארויסגעוויזען, אז אין „בר-כוכבא" ווערט בעלייגט גרויס אכט אויפ'ן אונטערוואָקסענדען עלעמענט און א טייל יודישע באָקסער האָבען טאַקע דעמאָנסטרירט נישט קיין געוועהנליכער קלאַס.

דער יודישער באָקסער שימקעוויטש האָט אין דער האָהן-וואָג דערצילט דאָס ערשטע אָרט אין די קאַמפען.

קאָרב-באָל

„מכבי" — „גייער" 12:10

נעכטען איז פאָרגעקומען ביי פערמאַכטע טירען דער דריטער און דעצידירענדער מעטש וועגען אריבערגעהען אין דער „א"-קלאַס צווישען יודישען ספאָרט-פעראיין „מכבי" און „גייער".

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען איז דער לעצטער מעטש צווישען די אויבענדערמאַנטע מאַנ-שאַפטען אַנולירט געוואָרען צוליב די פאָרגעקומע-נע עקסצעסען אויף די יודישע שפּילער. דער נעכ-טיגער מעטש איז פאָרגעקומען ביי אויסערגעוועהנליכע בעדינגונגען אויף א נאָמען גליטשיגען באָדען. עס איז פשוט געווען אַ געפאַהר צו לויפען אויפ'ן פּלאַץ.

דער מעטש האָט זיך פערענדיגט אַ דאַנק דער איינזייטיגקייט פון שידס-ריכטער מיט אַ נצחון פון „גייער" אין פערהעלטניש פון 10:12.

דער ריכטער האָט גאָכ'ן צושפּיל פעראָרדענט צוויי שטראָף-שטויסען צו די יודישע מאַנשאַפט און דאָס האָט דעצידירט אין רעזולטאַט פון מעטש.

צילי אוסעם

טעניס-וועלטמייסטערין איז שוופּר קראַנק געוואָרען:

דער פאָפּולערער האָקעי-ספאָרט

מאָמענט פון מעטש מערב-דייטשלאַנד געגען דרום-דייטשלאַנד

א בעגעגעניש מיט א העל-זעהער
נייע טיפּען פון יודישען לעבען

פון ראובן בריינין.

אין ווין איז עס געווען.

דאָרטען בין איך צום ערשטען מאָל אויפמערקזאַם געוואָרען אויף אַ נייער דערשיינונג, אויף אַ נייעם טיפּ יודישע פּרנסות.

כמעט דורך אַ צופאַל איז מיר אויסגעקומען בייצוואוינען אַן „עקספּערימענטאַל־״ אָוונד, אין אַרכיטעקטען־זאַל פון אַ „העלזעהער״, וואָס האָט זיך גערופען אַלי בן אַסטראַ.

די מעשה איז געווען אַזוי:

אַן אָוונד פריהער (דער נייטער אין חודש דעצעמבער 1929), בין איך געווען איינגעלאַדען אַלס אַ גאַסט אין אַן אָפּגעשלאָסענער געזעלשאַפט פון אינטעלעקטועלער יוגענד. אַן איינגעאַרטיגער קרייז פון פריידענקער, פון „ניין־זאָגער״, וואָס קיינער פון זיי געהערט נישט צו קיין פּאַרטיי און אָנערקענט נישט קיין אויטאָריטעט.

עס איז נישט קיין געהיימע געזעלשאַפט, דאָך זענען זיי אָפּגעשלאָסען און אויסגעשלאָסען פון דער עפענטליכקייט. די לאָזען נישט צו אין זייער קריין חברים, וועלכע האָבען געפונען אָדער זיי גלויבען נאָר אַז זיי האָבען געפונען, אַ וועג אין לעבען.

דער קרייז איז אָפּגעשלאָסען פאַר חברים וואָס געהערען שוין צו ערגעץ וועלכער עקזיסטירענדער פּאָליטישער פּאַרטיי, אָדער צו אַ בעשטימטער און אויסגעשפּראָכענער וועלט־אַנשויונג אָדער גייסטיגער ריכטונג.

די וויסענשאַפט איז אין אַט דעם קרייז פולשטענדיג באַנקראָטירט און אַרונטערגעשלידערט פון איהר טראָן, אָבער אויך די שמאָל־קעפּיגע און פינסטערע געגנער פון פּאָזיטיווער וויסענשאַפט ווערען דאָרט פעראַכטעט און אויסגעשלאָסען.

אי די רעליגיע אי דער אַטעאיזם (די גאָט־לייקענונג) אין אַלע זייערע בעקאַנטע און שוין אָפּגעשמאַקטע פאָרמען ווערען אָפּגעשטויסען מיט אַנ'אידאָנישען שמייכעל.

די ליטעראַטור און די קונסט פון נעכטען ווערען פעראַכטעט אין אַט דעם קרייז אַלס אומגעלומפּערטע און מינדערווערטיגע, שפּילערייען פון פאַר'ן דור המבול. טאָמאַס מאַן אַרטור שניצלער, און יעקב וואַסערמאַן ווערען פערוואָרפען צום אַלטען אייזען, די קונסט און די ליטעראַטור פון היינט, פון דער לעצטער שעה, זענען איבערהויפּט נישט ווערט מען זאָל וועגען זיי פערלירען אַ וואָרט.

אַט דער געזעלשאַפטליכער קרייז איז באַמיצעל, לויט'ן נאָמען, אָדער ריכטיגער געזאָגט: טעאָרעטיש, — אַנ'אינטערנאַציאָנאַלער, אָדער נאָך בעסער געזאָגט: קאָסמאָפּאָליטיש־אַנטי־נאַציאָנאַל; דאָך אין דער ווירקליכקייט איז אַט דער קרייז ריין יודיש. קיין איין נישט־יודישען פּנים האָב איך צווישען די כאַראַקטעריסטישע יודישע פּנימער נישט געקאָנט ענטדעקען.

און אין אַט דעם קרייז פון די אויסגעוואָרצעלטע גייסטיגע וואַנדערער פון די „נישט אַהין און נישט אַהער״יגע, די אייביג מאָרגענדיגע און אייביג ווייטערדיגע — אין אַט דעם מיר זעהר פרעמדען קרייז, האָב איך צום ערשטען מאָל געהערט דעם אָריענטאַלישען נאָמען אַלי בן אַסטראַ.

איך בין געווען איבעראַשט צו הערען, מיט וואָס פאַראַ בעגייסטערונג און מיט וואָס פאַר אַנ'ערנסט מען האָט גערעדט אין אַט דער סקעפּטישער און אין אַלע זייערע בעציהונגען דורך און דורך פערגייצענדער געזעלשאַפט, וועגען עפּעס אַ וואונדערבאַרען העל־זעהער און ווייט־זעהער מיט'ן נאָמען אַלי בן אַסטראַ.

מיט גרויס צופרידענקייט האָבען דיזע מענשען וועלכע זענען אין גרונד־גענומען די אומצופרידענסטע און פערביטערטסטע געגען דער גאַנצער וועלט, בעטאָנט דעם פאַקט, וואָס דיזער אלי בן אסטרא, אַ מענש אָהן קיין שום שול־בילדונג, האָט געגעבען אַ פּאַטש אין פּנים מיט זיינע אַממייסטען זעהר געלונגענע העלזעהערישע עקספּערימענטען, דער אַזוי־גערופענער אָפיציעלער וויסענשאַפט, די אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען, וואָס האָבען געמוזט, נאָך אַנ'אונטערזוכונג, און אַנ'אויספאָרשונג, מודה זיין, אין דער העל־און־ווייט־זעהענדער קראַפט און בעגאַבונג פון דעם מערקווירדיגען אַלי בן אסטרא, נישט געפינענדיג דערביי קיין דערקלערונג אי זייער, אַזוי הויך געלויבטער, וויסענשאַפט.

ווען איך האָב אויסגעדריקט מיין שטאַרקען צווייפעל אין דער איבערטריבענער בעגייסטערונג מיט אַ פּראָפעסיאָנעלען העלזעהער, האָבען עטליכע וואָרט־פיהרער פון דער פרייער געזעלשאַפטליכער פעראייניגונג (אַ פעראיין אָהן אַ פּרעזידיום, אָהן בעאַמטע, אָהן סטאַטוטען און פּראָגראַמען) געדרונגען אויף מיר, אַז איך מוז אומבעדינגט מאָרגען אָוונד בייוואוינען די עקספּערימענטען פון זייער אַלי בן אַסטראַ, און צו בעקרעפטיגען זייערע ווערטער. האָבען זיי מיר בעוויזען אויסשניטען פון דער, אין זייערע אויגען פערהאַסטער „נייע פרייע פּרעסע״, וואו עס ווערען מיטגעטיילט די נעמען פון די גרעסטע עקספּערטען אויף דעם געביט, וועלכע האָבען בעשטעטיגט די העלזעהערישע בעגאַבונג פון בן אַסטראַ.

דעם צעהנטען דעצעמבער 1929, דער ע[illegible]ספּערימענטאַל אָוונד פון אלי בן אסטרא איז דער אַרכיטעקטען־זאַל געווען איבערגעפּאַקט, הגם די איינטריטסקאַרטען האָבען פערהעלטנישמעסיג גאָר נישט ביליג געקאָסט.

אַריינקומענדיג אין זאַל האָב איך דאָרט אָנגעטראָפען פיל בעקאַנטע פון דער שרייבער־און פון דער קינסטלערישער וועלט, אויך אייניגע בעקאַנטע פון ארץ־ישראל, וואָס אויף זייער דורכרייזע האָבען זיי זיך פעראינטערעסירט מיט'ן דאָזיגען אָוונד פון נביאות, ווי זיי האָבען זיך אויסגעדריקט אין העברעאיש.

אין זאַל האָט זיך געפיהלט היימיש־יודישליך. אַלץ — אַנשי שלומנו, אייגענע מענשען, אין די יודישע אינטעלעקטועלע קרייזען, עפּעס איז געשעהן אין זייער אינערליכען לעבען, וואָס טרייבט זיי, וואָס ציהט זיי צו העלזעהערישע ענטפּלעקונגען. צו איבערנאַטירליכע וואונדער.

נאָך אַ געשפּאַנטער דערוואַרטונג מצד דעם אומגעדולדיגען פּובליקום, וואָס האָט זיך דערוויילע אונטער־געהאַלטען, אויפ'ן קול דעבאַטירענדיג וועגען די מופתים און די טרעפענישען פון די בעקאַנטע העלזעהער, איז דערשינען פערשפּעטיגט, דער העלזעהער אויף דער בינע (ווי עס שיינט, געהערט די אַבויכטליכע פערשפּעטיגונג צו דער פּסיכישער טעכניק פון דער העלזעהעריי).

פון'ם ערשטען בליק האָב איך אין איהם דערקענט דעם יודען, איך האָב אין דעם קיין איין מאָמענט נישט געקאָנט צווייפלען.

עס האָבען זיך אָנגעהויבען די עקספּערימענטען, וואָס זענען בעשטאַנען אין דעם: פון פּובליקום האָט מען צוגעשיקט צום העלזעהער צעטעלעך מיט אָנפראַגען; וואָס האָט מיט מיר פּאַסירט אין דעם און־דעם טאָג פון דעם־און־דעם חודש. יאָהר, שטאָט, באַר דאַטען, און אַ וואָרט נישט מעהר.

אלי בן אסטרא, איבערליינענדיג אַזאַ צעטעל מאַכט־צו זיינע אויגען, פערקנייטשט דעם שטערען. מעשה תלמיד־חכם, קאָנצענטרירט זיך אַ פּאָר סעקונדען און הויבט אָן פּאַרזיכטיג, ווי טאַפּענדיג אין דער פינסטער, צו טרעפען לאַנגזאַם און ביסלעכווייז, וואָס האָט אייגענטליך בעזונדערס פּאַסירט מיט דעם בעטרעפענדען, און ער שילדערט דערביי, ווי עס זעהט אויס די גאַס, דאָס הויז אָדער אַנ'אַנדער פּלאַץ, און די בעלייכטונג, וואו דאָס בעטרעפענדע איז פאָרגעקומען.

דער העלזעהער מיט די צוגעמאַכטע אויגען און מיט אַנ'אָפּענער און וואַכזאַמער אינערליכער אויפמערקזאַמקייט הערט זיך צו, ווי דער פראַגע־שטעלער, וואָס זיצט ערגעץ־וואו אין אַן עק צווישען אַנדערע, רעאַגירט מיט זיינע קורצע אויסרופען אָדער בעמערקונגען, — און קונציג כאַפּט ער זיך אָן אָן אַ וואָרט אָדער אָן אַנ'אומאַרטיקולירטען און אומגעוואָלטען אויסרוף פון דער פעראינטערעסירטער זייט; און ער, דער ווייטזעהער, ווייסט שוין, אויב ער איז אויפ'ן ריכטיגען וועג. ווען יאָ, דאַן געהט ער אָן זיכערער מיט זיין נביאות אויף דער פערגאַנגענהייט, ווען נישט, מאַכט ער, ווי אומבעמערקט, אויף שנעל אַ קידעווע אין אַנ'אַנדער ריכטונג און דורך פאַרזיכטיגע זיגזאַגען, אַהין־און־אַהער בעוועגונגען דערעהט ער זיך לסוף אַרויס אין דער נויטיגער און אין דער געווינשטער פאַר יענעם מאָמענט, ריכטונג.

אום צו איבערצייגען זיך פערזענליך, ווי ווייט עס גרייכט דער העל־בליק פון דעם מיסטעריעזען אַלי בן אסטרא, האָב איך איהם צוגעשיקט אַ צעטעל מיט אַנ'אָנפראַגע וואָס האָט מיט מיר פּאַסירט אין אַ געוויסען טאָג מיט צוועלף יאָהר צוריק אין אַ געוויסער שטאָט אין אַמעריקע, וואו ער איז אַליין קיינמאָל נישט געווען?... אין זאַל האָט זיך נישט געפונען קיין מענש, וואָס האָט געקאָנט האָבען אַן אַהנונג פון מיין יענער פּאַסירונג.

אום קורץ צו זיין: בן אסטרא האָט געטראָפען דעם עיקר פון דער פאַר מיר זעהר וויכטיגער פּאַסירונג, אָבער נאָר אַ פּאָר פּרטים האָט ער ווי געטראָפען. אין אַלגעמיין איז ער נישט געווען עקזאַקט און נישט בעשטימט. מען קאָן זאָגען: ער האָט יאָ געטראָפען, אָבער מיט מעהר רעכט: ער האָט נישט געטראָפען. יעדענפאַלס, אויף מיר פּערזענליך האָט ער נישט געמאַכט דעם קלאָרען איינדרוק פון אַ העלזעהער, נאָר פון איינעם וואָס אַהנט, וואָס זעהט עטוואָס ווי דורך אַ נעפּעל, דורך אַ געדיכטען טומאַן, וואָס נאָר אין אַ פּאָר גליקליכע סעקונדען ווערט דער טומאַן איבערגעריסען און אָפּגעטרייבט דורך אַנ'אינערליכע אויפבליצונג, וואָס מאַכט פריי דעם בליק פאַר די ווייטסטע האָריזאָנטען, אין רוים און אין צייט.

באראן הירש דער גרעסטער יודישער פילאנטראפ

אין פאריז, אויפ'ן בית-עולם פון מאנמארטר...

פון א. אלפּערין.

אין פּאַריז, אויפ'ן בית־עולם פון מאָנמאַרטר, וואו עס רוהען זייער אייביגע רוה פיל בעריהמטע היסטאָרישע פּערזענליכקייטען, וואוהין מען וואַנדערט פון אַ גאַנצע וועלט צום קבר פון היינריך היינע — דאָרט ליגט אין אַ בעשיידענעם פאַמיליען־קבר אַ גרויסער יוד, אַ מערקווירדיגער יוד אַ מענש וועלכער איז געוואָרען אַ לעגענדע אין זיין צייט און נאָך זיין פלוצלינגדיגען טויט, באַראָן מאָריס דע הירש.

ער האָט געהאַט הערליכע פּאַלאַצען, אין פראַנקרייך, דייטשלאַנד, עסטרייך־אונגאַרן, אַ שעהנע קעניגליכע רעזידענץ אויף רי ד'עליזע אין פּאַריז, אַ רייך גוט אין ווערסאַיל, ער איז אָוועקגעפאָהרען אין אַ נייעם פּראַכטפולען שלאָס, וועלכען ער האָט נאָר וואָס געהאַט געקויפט אין עסטרייך־אונגאַרן אין ד'אַניאַלאַ, ביי קאָמאָרן, דאָרט איז דער 65־יעהריגער באַראָן מאָריס דע הירש וועלכער האָט דורכגעמאַכט אַזאַ רייך, אַזאַ אויסערגעוועהנליך לעבען קראַנק געוואָרען, אין דער נאַכט פון 21. אויפ'ן 22. אַפּריל 1896 איז געקומען דער קריזיס, אַ בלוט־שטורץ און עס האָט זיך פערענדיגט אַנ'אויסנאַהם־לעבען פון אַנ'אויסנאַהם־מענש פון איינער פון די אָנגעזעהענסטע פיגורען ביי יודען און אין אייראָפּא אין אַלגעמיין אין פערגאַנגענעם יאָהרהונדערט, איינעם פון די גרעסטע פילאַנטראָפּען, וואָס די וועלט האָט ביז דעמאָלט געקענט.

דעם קערפּער פון באַראָן הירש האָט מען געבראַכט קיין פּאַריז, ער איז אָוועקגעלעגט געוואָרען אין זיין הויז, וואָס איז אינגאַנצען איינגעהילט געוואָרען אין שוואַרצען, צום צוקאָפּענס פון מת זענען געקומען די אָנגעזעהענסטע פּערזענליכקייטען פון פראַנקרייך און פון פיל אַנדערע לענדער, צו דער לויה האָט זיך פערזאַמעלט די שענסטע פראַנצויזישע אַריסטאָקראַטיע, אַמבאַסאַדאָרען פון פיל אויסלענדישע מלוכות אין פּאַריז — און דאָס גאַנצע דעמאָלסדיגע יודישע פּאַריז, פון אָרים ביז רייך, פון קליין ביז גרויס, אין די ערשטע רייהען פון די בעגלייטער האָט מען אויך געזעהען אַ קעניגליכע פיגור. דעם דעמאָלסדיגען קרוין־פּרינץ פערדינאַנד פון בולגאַריען. זעהר שטאַרק פערטרעטען איז געווען די וויסענשאַפטליכע און קינסטלערישע וועלט.

עס זענען געקומען דעלעגאַציעס פון הויך־שולען, קונסט־אינסטיטוציעס, פון אויסלאַנד זענען אָנגעפאָהרען דעלעגאַטען פון פיל יודישע גרויסע קהלות, לאַנג לאַנג איז פערבליבען אין זכרון יענע אויסערגעוועהנליכער לויה פון דעם אויסערגעוועהנליכען מענש און יוד, וואָס פּאַריז האָט געזעהען מאָנטאָג דעם 27־טען אַפּריל 1896.

הינטער'ן אָרון זענען געגאַנגען די ברידער, די באַראָנען עמיל, טעאָדער און דושעמס דע הירש, די שוואָגערס מאָטעפיאָרע־לעווי, און דער יודישער סענאַטאָר פון בעלגיען באַמבערגער, דער פעטער פון פערשטאָרבענעם ס. ה. גאָלדשמידט, דער דעמאָלסדיגער פּרעזידענט פון אַליאַנס איזראַעליט אוניווערסעל, אַ פאַמיליע — איינע פון די בעקאַנטסטע מעכטיגסטע און איינפלוסרייכסטע אין דעמאָלסדיגען יודענטום אין מערב־אייראָפּא.

דער רב הכולל צדוק כהן — איינע פון די שעהנסטע פיגורען פון מערב־אייראָפּעאישען יודענטום אין זיין צייט — האָט געהאַלטען אַ וואַרימען, ריהרענדען הספּד נאָך צו־קאָפּענס ביים מת אין טרויער־הויז אויף רי ד'עליזע, אין נאָמען פון דער „אַליאַנס איזראַעליט אוניווערסעל״ האָט זיך מיט דעם מת געזעגענט דער וויצע־פּרעזידענט גאַרציס לעווען, אויפ'ן בית־עולם פון מאָנמאַרטר האָבען רבנים אָפּגעריכט די לעצטע תפילות.

קיין קדיש האָט ער נאָך זיך נישט איבערגעלאָזט....

אַט דער אויסערגעוועהנליכער מענש, וואָס האָט געמאַכט איינע פון די וואונדערבאַרסטע קאַריערעס אויף דער וועלט, וואָס איז געווען אַ ריז אין דער פינאַנץ־וועלט און אין דער אינדוסטריע פון פאַריגען יאָהרהונדערט, וואָס האָט זיך בעריהמט געמאַכט אַלס איינער פון די גרעסטע וואוילטעטער פון דער מענשהייט — איז אַליין, אין זיין אינטימען לעבען, נישט אַלע מאָל געווען גליקליך.

אַזוי איז אַוועק פון דער וועלט באַראָן מאָריס דע הירש, אָבער זיין נאָמען, זיין אָנדענקען וועט שוין זיכער אייביג בלייבען אין דער געדעכטעניש פון יודישען פאָלק. ער איז געווען אַנ'אויסנאַהם מענש, האָט געהאַט אויסער־געוועהנליכע, מערקווירדיגע אידעען און האָט אויפגעשטעלט אַ ווערק, וואָס האָט איהם געמאַכט אונשטערבליך ביי יודען.

מען פייערט איצט זיין 100. געבורטסטאָג. מען פייערט דעם אָנדענקען פון אַט דער ריזיגער אונגעהויערער יודישער פערזענליכקייט, וועלכע וואַרט נאָך אַלץ אויף איהר אויספיהרליכער ביאָגראַפיע. ווער עס וועט זי אָנשרייבען, וועט אָנשרייבען אַ שטיק יודישע געשיכטע פון דעם שטורמישען 19. יאָהרהונדערט פון יודישען לעבען און וועט פערפאַסען איינע פון די אינטערעסאַנטסטע שפּאַנענדסטע ראָמאַן־ביאָגראַפיעס, וואָס מיר קענען נאָך זעהר ווייניג. כמעט אינגאַנצען נישט, אין אונזער מאָדערנער יודישער ליטעראַטור.

באראן הירש'ס מאמע: די פרומע פרוי...

באַראָן מאָריס דע הירש איז געבוירען געוואָרען דעם 9־טען דעצעמבער 1831 אין מינכען, דער באַראָן־טיטעל האָט איהם געהערט בירושה פון זיין פאָטער יאָזעף דע הירש, וועלכער האָט איהם בעקומען אין יאָהר 1869 פון קעניג לודוויג דעם צווייטען, זייענדיג איינער פון די אָנגעזעהענסטע באַנקירען אין בייערן, דאָס הויז הירש האָט אָנגעהויבען שפּילען אַ גרויסע ראָל אין בייערן, אין אַלגעמיינעם און אין יודישען לעבען. ביי באַראָן מאָריס דע הירשס זיידע, יעקב הירש, וועלכער איז געווען דער ערשטער יודישער לאַנד־בעזיצער אין בייערן, באַנקיר ביים בייערישען קעניגליכען הויף און האָט אין יאָהר 1820 בעקומען פון קעניג דעם אַדעל־טיטעל, פון דעמאָלט אָן, האָט ער זיך געשריבען „הירש אויף געריעט״ און אויך זיין אייניקעל באַראָן מאָריס דע הירש פלעגט מיט דעם נאָמען פיגורירען אין אָפיציעלע פאַפּירען.

באַראָן מאָריס דע הירש האָט אין הויז פון זיינע עלטערען אויסער דער אַלגעמיינער ערציהונג, בעקומען אויך אַ שטאַרקע יודישע און טיילווייז אויך רעליגיעזע ערציהונג. זיין מוטער קאַראָלינע האָט געשטאַמט פון דער פאַמיליע ווערטהיימער פון פראַנקפורט און איז געווען זעהר אַ פרומע. אין איהר שטוב האָט זי אָפּגעהיט כשרות. איהרע זיבען זיהן, פון וועלכע מאָריס איז געווען דער עלטסטער האָט זי געוואָלט געבען אַ רעליגיעזע ערציהונג. פאַר איהרע קינדער האָט זי אַריינגענומען אין שטוב ערציהער, וועלכע זענען שפּעטער געוואָרען רבנים. אויך וועגען מאָריס'ן האָט זי זיך זעהר שטאַרק בעמיהט, אַז ער זאָל גוט קענען העברעאיש און די יודישע רעליגיעזע טראַדיציעס. דאָס האָט זיך אָבער איהר נישט בעזונדערס איינגעגעבען. מאָריס האָט זיך שוין אין זיינע יונגע יאָהרען אַריינגעלאָזט אין דער געשעפטס־וועלט.

ער איז אָוועקגעפאָהרען קיין בריסעל און איז געוואָרען אַנ'אָנגעשטעלטער אין דער באַנק „ביי־שאָפסהיים און גאָלדשמידט״, וועלכע האָט געהאַט איהר צענטראַלע אין בריסעל און אָפּטיילונגען אין פיל אייראָפּעאישע הויפּט־שטעט. די באַנק האָט געהערט צו די אָנגעזעהענסטע יודישע פאַמיליעס אין בעלגיען. דער יונגער באַראָן מאָריס דע הירש האָט מיט זיין אַרבייט געצויגען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט פון זיינע שעפען, גאָר גיך האָט ער געמאַכט זיין קאַריערע, זייענדיג 24 יאָהר אַלט האָט ער חתונה געהאַט מיט דער עלטסטער טאָכטער קלאַראַ פון איינעם פון די אייגענטימער פון דער באַנק, דעם סענאַטאָר רפאל בישאָפסהיים, און נאָך זיין חתונה איז באַראָן מאָריס דע הירש פון אַ געוועהנליכען אָנגעשטעלטען געוואָרען אַ שותּף פון דער אינטערנאַציאָנאַלער באַנק. עס האָט נישט לאַנג געדויערט און ער איז געוואָרען דער הויפּט־דירעקטאָר פון דער באַנק, דער שעף פון דער פירמע. ער האָט אַרויסגעוויזען אויסערגעוועהנליכע פעהיגקייטען אין פינאַנצען און שטאַרקע דרייסטקייט אין דורכפיהרען די גרעסטע, פערפלאָנטערסטע באַנק־געשעפטען. ער איז געווען זעלבסטשטענדיג אין זיין אַרבייט. האָט זיך געהאַלטען זיינע אייגענע איינפאַלען, וועגען און סיסטעמען און האָט זיך זעלטען בעראַטען מיט די אַנדערע אייגענטימער און דירעקטאָרען פון דער באַנק. דאָס האָט איהם אָוועקגעשטעלט אין אַ שווערער לאַגע און ער איז אין אַ פּאָר יאָהר אַרום אַרויסגעטרעטען פון דער באַנק, וואו ער האָט אָבער אין אַ קורצער צייט בעוויזען צונויפצוזאַמלען אַ גרויס פערמעגען.

באראן הירש מאכט א געשעפט, וואס פערוואונדערט די גאנצע וועלט...

ער האָט זיך אַריינגעוואָרפען אין אייגענע געשעפטען, זעהר גרויסע, דרייסטע און פערצווייגטע אונטערנעהמונגען. ער האָט זיך פעראינטערעסירט מיט איבערנעהמען די קאָנצעסיעס צו בויען נייע באַהן־ליניעס אין עסטרייך, באַלקאַן־לענדער, רוסלאַנד, טערקיי. צו יענער צייט זענען עס געווען די גרעסטע געשעפטען אין אייראָפּאַ. און באַראָן מאָריס דע הירש האָט זיך ספּעציאַליזירט אין דעם. בעזונדערס האָט ער זיך בעריהמט געמאַכט מיט זיין דורכפיהרען די באַהן־ליניע, וואָס האָט פעראייניגט די באַלקאַן־לענדער מיט קאָנסטאַנטינאָפּאָל. די דאָזיגע אונטערנעהמונג זיינע האָט דעמאָלט געהאַלטען געשפּאַנט די גאַנצע באַנקירען־ און אינדוסטריע־וועלט אין אייראָפּאַ. אַ באַנק־פירמע אין בריסעל האָט געהאַט איבערגענומען די קאָנצעסיע פון דער טערקישער רעגירונג אויפצובויען די באַהן. זי האָט געמאַכט די גרעסטע בעמיהונגען, האָט צוגעצויגען די בעסטע פאַכמענער, האָט געוואָרפען מיט געלדער — און עס האָט זיך איהר נישט איינגעגעבען. זי האָט זיך געמוזט אָפּזאָגען פון דער אַרבייט. און באַראָן הירש האָט זיך געמעלדען, אַז ער וועט זי דורכפיהרען. די גרעסטע באַנקירען האָבען עס געהאַלטען פאַר זעהר אַ ריזיקאַלישע אונטערנעהמונג. ווען באַראָן הירש האָט צוגעשטעלט דעם פּראָיעקט און ער איז בעקאַנט געוואָרען אין דער באַנקירען וועלט, האָט מען איהם פּשוט אויסגעלאַכט. מען האָט עס געהאַלטען פאַר אַ פאַנטאַזיע, און אויך הירש'ן האָט מען געקוקט, ווי אויף אַנ'אונערפאַהרענעם, לייכטזיניגען מענש, וואָס וויל זיך אַריינלאָזען אין אַ שרעקליכער, געפעהרליכע אַוואַנטורע און וועט אַנדערע אַהין אַריינשלעפּען. אָבער באַראָן הירש האָט זיך איינגעשפּאַרט און האָט זיך נישט צוגעהערט צו די אַלע וואָרנונגען און אָפּשפּאָטונגען. ביי זיך איז ער געווען איבערצייגט, אַז דאָס וועט זיין איינס פון די גרעסטע און גלענצענדסטע געשעפטען. ער איז אָוועקגעפאָהרען קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל און דאָרט געוואוינט פיל יאָהרען, אָנפיהרענדיג מיט די אַרבייטען ביים בויען די באַהן־ליניע, וואָס ער האָט זיך אונטערגענומען. ער האָט געטון די אַרבייט מיט אַנ'אונגעהויערער ענערגיע און עקשנות. ער האָט זיך נישט אָפּגעשטעלט פאַר שטרויכלונגען, פאַר קליינע דורכפאַלען און האָט ווייטער געפיהרט די אַרבייט, און ווען די גאַנצע באַנקירען־וועלט אין אייראָפּאַ האָט געוואַרט, אַז אַט וועט הירש ברעכען האַלז און נאַקען ביי דער אַוואַנטורע, האָט ער דאָ, אין טערקיי געמאַכט די גרויסע קאַריערע פון זיין לעבען. ווען ער האָט דורכגעפיהרט דאָס, וואָס ער האָט זיך אונטערגענומען, האָבען אַלע געמוזט בעוואונדערען זיין ענערגיע און זיינע גרויסע פאַך־קענטעניסען. דאָס איז געווען פאַר איהם אַנ'אונגעהויערער ערפאָלג. די גרעסטע אינדוסטריעלער און באַנקירען האָבען זיך געמוזט פאַר איהם פערבויגען. מיט'ן אויסבויען די באַהן־ליניע, וועלכע האָט פעראייניגט אייראָפּאַ מיט'ן נאָהענטען מזרח, האָט ער זיך בעריהמט געמאַכט אַלס איינער פון די גרעסטע אינדוסטריעלער און באַנקירען איז אייראָפּאַ פון יענער צייט.

(פאָרזעצונג קומט).

איז פייער פון דער מלחמה איז מאנדזשוריע

(א בריף פון כארבין)

די אויגען פון דער גאַנצער וועלט זענען איצט ווידער געווענדט צום ווייטען־מזרח. דאָ, אויף די פעלדער פון מאַנדזשוריע, האָט זיך מיט אַ פערטעל הונדערט יאָהר צוריק אָפּגעשפּילט יענער בלוטיגער גראַנגעל, פון וואַנען עס האָט זיך אָנגעפאַנגען די פינסטערע מפּלה פון׳ם רוסישן צאַריזם און האָט ענדליך נאָך אַ רייה יאָהרען דערפיהרט צו דער גרויסער סאָציאַלער רעוואָלוציע. איצט האָבען ווידער אָנגעפאַנגען רעדען האַרמאַטען און קאַנאָנען. אויף די זעלבע ווייטע פעלדער מיט די פיל צעהנדליגער טויזענדער ברודער־קברים, וועלכע זענען אויסגעזייהט איבערן גאַנצען שליאַך פון די וועגען און שטעגען צו מוקדען, וואַפאַנגאָו, ליאַאָיאַן און ווייטער, שמעקט ווידער מיט בלוט. די וועלט שפּירט נאָך מיט אַ שפּאַנענדען אינטערעס יעדע נייעס, וועלכע דערגרייכט פון דאַנען.

איטליכען איז קלאָר ווי דער טאָג, אַז דער איצטיגער אָנפאַל פון יאַפּאַן איז נישט קיין ענטפער אויפ׳ן מאָרד פון עפּעס אַ יאַפּאַנישען קאַפּיטאַן דורך אַ כינעזישער רויבער־באַנדע, אָדער פון אַ כלומרשטען אָנגריף פון כינעזישע זעלנער אויף אַ יאַפּאַנישער מיליטער־אַפּטיילונג. דער אויסרייד איז אַ גליטשיגער און לייגט זיך נישט אויפ׳ן שכל. יאַפּאַן האָט ביים היינטיגען טאָג אָקופּירט מיט אַ שווערער, מעכטיגער מיליטערישער קראַפט נישט נאָר דעם גאַנצען געביט פון דער דרום־מאַנדזשורישער אייזענבאַהן, נאָר אויך די גירינער, טאַאָנאַנאַר און ציציקאַרער אייזענבאַהן־ליניעס. יאַפּאַן האָט פערכאַפּט אַלע וועגען און ריכטונגען פון גאַנץ דרום־ און צפון־מאַנדזשוריע, ריין כינעזישע מאַגיסטראַלען און אייזענבאַהן־אָרטעריעס, אַ ריזיגען געביט מיט אַלע זיינע עקאָנאָמישע און סטראַטעגישע באַזעס. זי האָט צו׳הרג׳עט און ענטוואָפּענט די אַרמיי פון דער מוקדונער (כינעזישער) רעגירונג. האָט פערכאַפּט דעם גרויסען מוקדונער מיליטערישען אַרסענאַל און האָט דערמיט אַרויסגעפיהרט פון סטראַי די כינעזישע אַרמיי, די לעצטע האָט אויף דער גאַנצער אומגעהויערער טעריטאָריע פון דער איצטיגער יאַפּאַנישער אָקופּאַציע אינגאַנצען אויפגעהערט צו עקזיסטירען אַלס מיליטערישער כוח. די אַרמיי פון דער מוקדונער רעגירונג געפינט זיך ביים היינטיגען טאָג אין דער לאַגע פון אַנ׳עמיגראַנט, דרעהט זיך אַרום די געצעהלטע איבערליכע זאָגען, וועלכע זענען ווייט פון די אייזענבאַהן־ליניעס און סטראַטעגישע פונקטען. גאַנץ מאַנדזשוריע, אַ חוץ דער שמאָלער פּאַסיקעל, וועלכער ווערט דורכגעשניטען פון דער בשותפות׳ער מיט סאָוויעטען־רוסלאַנד מזרח־כינעזישער אייזענבאַהן־ליניע, די קאָלאָסאַלע טעריטאָריע פון׳ם ווייטען מזרח, אַלע אירע באַהנען, האַפענס, טייכען און באַזעס געפינען זיך אונטערן מיליטערישען קאָנאַפּעל פון די יאַפּאַנישע אָקופּאַנטען. די רעקלאַמאַציעס און אויפרופען, וועלכע קומען יעדען טאָג פון יאַפּאַן און וועלכע רופען זיך נישט אָפּצושטעלען אין האַלבען וועג און געהן ווייטער פאָראויס צום ענד־ציל. דער גאַנצער הורא־פּאַטריאָטיזם און ערמוטיגונג צום קולט פון פייער און שווערד איבערציינען איטליכען די אמת׳ע סיבות און מהות פונ׳ם אומגעהערטען באַרבאַרישען אָנפאַל. דער פּרעכער אַרויסטריט איז אַ רעזולטאַט פון אַ גוט־פאָרבערייטעטען פּלאַן, וועלכער איז נישט אין איין נאַכט געבוירען געוואָרען.

יאַפּאַן דאַרף האָבען די גרויסע טעריטאָריע פון מאַנדזשוריע פאַר אַ פּלאַץ אין איהר קינפטיגער מלחמה מיט אַמעריקע און סאָוויעטען־רוסלאַנד. אין דעם פאַל פון אַ מלחמה מיט אַמעריקע, דאַרף מאַנדזשוריע דינען פאַר איהר הויפּט־באַזע פון פּראָוויאַנטען. דער גאַנצער פּלאַן איז אויסגערעכנט אויף מאַנדזשוריע. די בעציהונגען צווישען אַמעריקע און יאַפּאַן זענען פערשאַרפט צוליב אַ גאַנצער רייה עקאָנאָמישע סיבות. דער אַמעריקאַנישער פּלאַץ ביי די פיליפּינען און ביי די ברעגען פון כינע שטערען די העגעמאָניע פון יאַפּאַן אויפ׳ן שטילען ים (פּאַסיפיק). בעזונדערס האָט זיך פערשאַרפט די בעציהונג צו אַמעריקע נאָכ׳ן אימיגראַציע־געזעץ פון 1924, וועלכער פערבאָט די איינוואַנדערונג פון יאַפּאַנער אין אַמעריקע. נאָר נאָכמעהר איז יאַפּאַן בעאונרוהיגט פונ׳ם צווייטען שכן — סאָוויעטען־רוסלאַנד. דער וואוקס פונ׳ם עקאָנאָמישען קריזיס צוזאַמען מיט דער וואַקלדיגער פּאָליטישער לאַגע אין יאַפּאַן פערשטאַרקען די לינקע שטרעמונג אין די רייהען פון די יאַפּאַנישע אַרבייטער־מאַסען, דער פּאָליטישער סיסטעם פון דער שכנ׳ישער סאָוויעטען־רוסלאַנד לאָזט נישט רוהען די יאַפּאַנישע אימפּעריאַליסטען. דערצו קומט נאָך צו אַ גאַנצע רייה עקאָנאָמישע קאָנפליקטען אין צוזאַמענהאַנג מיט די פיש־פאַנג קאָנצעסיעס ביי קאַמטשאַטקע און אויפ׳ן אָכאָטסקען ים.

די גאַנצע מאַכט און איינפלוס פונ׳ם איצטיגען יאַפּאַן געפינט זיך אין די הענד פון דער מיליטערישער קליקע, וועלכע שטעהט שטאָל און אייזען דהכצופיהרען איהר פּראָגראַם: פערכאַפּען די העגעמאָניע אויפ׳ן פּאַסיפיק, אַרויסשטויסען אַמעריקע פון די וואַסערן פונ׳ם שטילען ים. זיין די איינציגע און אַלמעכטיגע העררשער׳ין פון גאַנץ אַזיע, דיקטיר׳ען איהר ווילען די לענדער פון איירופּע. די פערכאַפּונג פון מאַנדזשוריע איז דאָס ערשטע ריבגל׳ע אינ׳ם קייט פון איהר פּראָגראַם. יאַפּאַן שטעלט זיך איצט מיט איהר אַרמיי ביי די גרעניצען פון סאָוויעט־רוסלאַנד און בעקומט אַ פעסטע און מעכטיגע עקאָנאָמישע באַזע אין פאַל פון אַ מלחמה מיט אַמעריקע.

דעריבער דאַרף בעטראַכט ווערן די פערכאַפּונג פון מאַנדזשוריע אַלס דער אָנהויב פון אַ נייעם עטאַפּ, וועלכער קאָן דערפיהר׳ען די וועלט צו אַ נייער שרעקליכער מלחמה, וועלכע וועט זיין אַ מלחמה פאַר דער העגעמאָניע פון דער געלער ראַסע איבער דער וועלט.

דעם געשלאָגענעם טרעט אימליכער מיט די פיס. ווי ס׳איז בעוואוסט, האָבען פאַר די לעצטע עטליכע יאָהר די נאַנקינער און מוקדונער כינעזישע רעגירונגען געזוכט מיט אַלע מעגליכקייטען צו פערשטאַרקען זייערע קריגערישע רעסורסען, האָבען געטון אַלעס מעגליכען צו שטעלען זייערע אַרמייען אויף אַ געוויסער מיליטערישער הויך. זיי האָבען איינגעלאַדען אַ גאַנצע רייה געוועזענע ווייס־גוואַרדייאישע רוסיש־צאַרישע גענעראַלען פון די מאָנאַרכיסטישע עמיגראַנטען, האָבען זיי אַריינגענומען אין אַרסענאַל, אינ׳ם לופט־פלאָט, די לעצטע האָבען בעקומען כינעזישע בירגערשאַפט און זיך געוואַרעמט אויף גוט־בעצאָהלטע שטעלעס. איצט האָבען די זעלבע ווייס־גוואַרדייאישע גענעראַלען זיך אויסגעדרעהט מיט׳ן רוקען צו די כינעזער און געהען אַריבער אין דינסט צו די יאַפּאַנער. די לעצטע צאָהלען מיט יאַפּאַנישע יענס, וועלכע זענען מעהר סטאַביל, ווי דער כינעזישער דאָלאַר. אין דער היגזיכט האָט זיך בעזונדערס אויסגעצייכענט דער צאַרישער רוסישער גענעראַל קלעדזשע, וועלכער איז באַלד דער ערשטער אַוועק פון דינסט פון די כינעזער און איז אַריבער צו די יאַפּאַנער. ס׳איז צו האָפען, אַז דער פאַקט וועט אויף להבא, אויב כינע וועט אַרויס בשלום פון׳ם איצטיגען געשפּענסט, זיין אַ גוטע לעקציע פאַר די כינעזישע פיהרער, וועלכע האָבען בעזעצט מיט ווייס־גוואַרדייער אַלע זייערע אַדמיניסטראַטיווע אנשטאַלטען אין צפון־מאַנדזשוריע.

בכלל האָט די כינעזישע רעגירונג געפיהרט פאַר די לעצטע פאַר יאָהר זעהר אַנ׳אַגרעסיווע פאָליטיק בנוגע די שוואַכע, בירגער פון מלוכות, וועלכע האָבען נישט אין כינע קיין עקס־טעריטאָריאַלע רעכט און קיין בעזונדערע קאָנווענציעס. אין דער זעלבער מאָס ווי די בירגער פון די שטאַרקע מלוכות (אַמעריקע, ענגלאַנד, פראַנקרייך, איטאַליע) באַלד באַטעווען אין כינע מעהר ווי ביי זיך אינדערהיים און טרעטען מיט די פיס די כינעזער, און פאַר זיי עקזיסטירט נישט קיין געזעץ און קיין מאָס — פונקט אַזוי דריקען די כינעזער די יעניגע בירגער, וועלכע האָבען דעם אומגליק צו בעלאַנגען צו די שוואַכערע מלוכות, וועלכע האָבען נישט קיין ספּעציעלע יוריסדיקציעס אין כינע און געניסען נישט פון קיין עקס־טעריטאָריאַלע רעכט. צו די לעצטע בעלאַנגען אַלע אימיגראַנטען פונ׳ם אַמאָליגען רוסלאַנד, אַלע בירגער פונ׳ם איצטיגען סאָוויעטען־רוסלאַנד און פון אַ גאַנצער רייה קלייגע און נייע לענדער, וועלכע האָבען זיך געבילדעט אין אייראָפּע נאָכ׳ן ווערסאַילער פרידען.

די כינעזישע פּאָליציי און דעפענסיווע איז בעזעצט פון רוסישע ווייסע גוואַרדייצעס, געוועזענע רוסישע פּריסטאַוועס, איספּראַווניקעס, אָקאָלאָדאָטשנעס און זשאַנדאַרמען און איז אַ בעסט פון קאָרופּציע און געלד־אויספּרעסונג. אויף אַרויסצופאָהרען פון איין פּראָווינץ אין דער צווייטער מוז מען האָבען אַנ׳אויסוואַנדערונגס־פּאַס און וויזע. דאָס ציהט זיך וואָכענלאַנג. חוץ די אייגענע באַציאַגאַלע פּעסער מוז איטליכער פון די, וועלכע בעלאַנגען צו די שוואַכע לענדער, האָבען אַ ספּעציעלען כינעזישען פּאַס, וועלכער ווערט געביטען צוויי מאָל אין יאָהר און וועלכער קאָסט יעדען איבערציגען דערוואַקסענעם 10 דאָלאַר. דער גאַנצער אַפּאַראַט איז צופוילט די בעפעלקערונג קרעכצט אונטער׳ן שווערען יאָך פון שטייערן און קאָרופּציע.

אין כאַרבין לעבען ביז 12—14 טויזענד יודען. חוץ דעם קומען אָן פיל יודען פון סאָוויעטישען גרעניץ און פערבלייבען נישט לאַנג, מען פאָהרט ווייטער, אַנדערע שטעלען זיך אָפּ און אָרדנען זיך ווי עס איז איין, אַנדערע קעהרען זיך אום צוריק קיין סאָוויעטען־רוסלאַנד מיט׳ן זעלבען אומלעגאַלען וועג און גיבען זיך איבער פריוויליג אין די הענד פון דער סאָוויעטישער גרעניץ־וואַך. ביז די לעצטע עטליכע יאָהר האָבען יודען פערנומען אַ חשוב׳ען אָרט אינ׳ם מאַנדזשורישען ברויט עקספּאָרט, אינ׳ם עקספּאָרט פון די מאַנדזשורישע בעבלען, רויכוואַרג־עקספּאָרט. אויך דער פליישעקספּאָרט האַנדעל איז פערטראָטען פון יודען. אַ בעדייטענדע צאָהל יודען אין כאַרבין זענען פערטראָטען אין די פרייע פּראָפעסיעס. פיל יודען זענען דאָקטוירים, יוריסטען, פאַרמאַצעווטען, באַנק אַנגעשטעלטע. אַ געוויסע צאָהל יודען האָבען זיך איינגעאָרדנט אין די האַנדעלס־אַנגעשטעלטען פון סאָוויעטען־רוסלאַנד (גאָסטאָרג, נאַפט - סינדיקאַט, טעקסטיל־סינדיקאַט, רעזינא־טרעסט, סאָוו־...־פלאָט דאַל־באַנק, גאָס־סטראַך א. א.) אויך אויף די סאָוויעטישע שטעלעס אויף דער מזרח־כינעזישער אייזענבאַהן און איה׳ע פיל דעפּאַרטאַמענטען. נאָר די אַלע אויסגערעכנטע קאַטעגאָריעס, וועלכע לעבען נאָך דערווייל נישט (הגם די אַלע שטעלעס זענען אויך נישט שטאַנדהאַפטיג און פעסט), בילדען בלויז ביז דרייסיג פּראָצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג פון צפון־מאַנדזשוריע און כאַרבין. די לאַגע פונ׳ם יודישען מיטעלשטאַנד אין כאַרבין איז אַ באַדענקלאָזע און זעהר נישט שטאַנדהאַפטיג. עס פערמאַכען זיך פיל געשעפטען צוליב דער טייערקייט פון דיר־געלד און צוליב דער קאַטאַסטראָפאַלער פאַלונג פונ׳ם כינעזישען דאָלאַר. אין כינע האָט איטליכע פּראָווינץ בעזונדערע געלד. אויך איטליכע גרעסערע באַנק גיט אַרויס אירע באַנקנאָטען. דער כינעזישער דאָלאַר אין כאַרבין, וועלכער האָט זיך מיט 2־3 יאָהר צוריק קוואָטירט פאַר 50־60 אַמעריקאַנער סענט, קוואָטירט זיך איצט פאַר 12־13 סענט. דער גרעסטער טייל קהאַמען, וועלכע האָבען זיך ליקווידירט אָדער פערקלענערט, זענען יודישע. עס האָבען אויך אָנגעוואויר׳ען זייער פּרנסה די מעקלער׳ס, וועלכע האָבען געלעבט אַרום דעם בויט־עקספּאָרט. נאָך ערגער איז די לאַגע פונ׳ם האַנדווערקער, וועלכער קאָן נישט בייִשטעהן די כינעזישע קאָנקורענץ און די שפּאָט־ביליגקייט פון אַרבייט. פאַר די לעצטע עטליכע יאָהר האָבען זיך ליקווידיר׳ט אין כאַרבין אַ גאַנצע רייה בענק, צווישען וועלכע עס זענען אויך געוועזען די ווייט־מזרח׳ישע יודישע קאָמערץ־באַנק און די ווייט־מזרח באַנק פונ׳ם געגענזייטיגען קרעדיט, וועלכע איז אויך בעשטאַנען פּמעט אויסשליסליך פון יודען. בכלל איז די עקאָנאָמישע לאַגע פון די יודען אין צפון־מאַנדזשוריע, פאַר די לעצטע יאָהרען אַ שווערע, נאָר איצט האָט דער קאָנפליקט מיט יאַפּאַן נאָך מעהר פערערגערט די לאַגע, דער קאָנפליקט האָט אַרומגעכאַפּט דער געביט, וואו עס געפינט זיך דער געדיכטסטער טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין כינע. נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס יאַפּאַן האָט, וועלענדיג אויסמיידען אַ סכסוך מיט סאָוויעטען־רוסלאַנד, נישט אָקופּירט כאַרבין און דעם גאַנצען פּאַס פון דער סאָוויעטיש־כינעזישער (מזרח־כינעזישער) אייזענבאַהן, דאָך איז די שטימונג זעהר אַ געדריקטע, די לאַגע זעהר אַ וואַקעלדיגע, מען לעבט אויף אַ וואולקאַן און מען איז נישט זיכער מיט׳ן מאָרגענדיגען טאָג.

מנחם.

שייטלען
מיט פאַריזער שרינדען
ווי אויך פערטיגע שייטלען
ווערען ערשטקלאַסיג און רעיעל אויסגעאַרבייט
צו ביליגע פּרייזען
ביי קערש, סקוועראווא 15
לינקע אָפיצינע, 1-שטער שטאָק.

צום כינעזיש-יאפאנישן קריג

אינטערנאציאנאלע זעלבסט־שוץ אין פרעמדען־וואַרטאַל אין טיענטסין

ארבאי פסק'ענט, אז מעז מעג אויך פאר דער חתונה

(בריף פון קאליפארניע)

מען דערצעהלט: בערדיטשעוו האָט אַמאָל געהאַט אַ שטאָט־אַפּיקורס, אַנ׳אַלטען אַפּטייקער, וואָס האָט זיך אָנגעזעצט אויפ׳ן רבונו־של־עולם און האָט כסדר געהאַלטען אין פערשוואַרצען איהם ס׳פּנים אין די אויגען פון די בערדיטשעווער יודען. דער אַפּטייקער איז געווען אַזא רייכער מענש, אָבער אַ גרויסער חזיר, אַ מורא׳דיגער קמצן. האָט זיך קיינמאָל נישט פערגינען אויסצוגעבען אַנ׳איבעריגען גראָשען אַפילו אויף זיך אַליין; פון געבען אַנדערע — איז אָפּגערעדט. נאָר, אַז ס׳איז געקומען אַ תענית, ווען אַלע יודען האָבען געפאַסט, דעמאָלט פלעגט ער זיך צוהוליען און שלעפּען אַנדערע אין ווייך־שענק אַריין, זיי צו טראַקטירען. שפּעט נאָכמיטאָג, איידער די זון האָט זיך געזעצט, פלעגט ער ממש שלעפּען יודען ביי ד׳ יפּאָליעס!

„קומט טרינקען אַ גלעזעל וויין! אָבער גיכער, איידער די זון געהט אונטער, וואָרום באַלד וועט מען שוין מעגען״!

אָט אַזוי האָט דער דאָזיגער אַפּטייקער יאָהרען לאַנג געטון דעם רבונו־של־עולם אויף צו־להכעיס, און פרומע יודען האָבען זיך גע׳חידוש׳ט, פאַרוואָס דער רבונו־של־עולם שווייגט איהם, אָבער סוף־כל־סוף האָט דער דאָזיגער קמצנ׳דיגער אַפּטייקער בעקומען זיין שטראָף. ער איז נישט געשטאָרבען פאַר דער צייט, חלילה, און אויך נישט אָרים געוואָרען פערקעהרט, ער האָט געלעבט און זיך געעלטערט אין עשירות, אָבער, ער איז געוואָר׳ען אויס העלד; ער האָט פערלוירען די קרוין פון שטאָט־אַפּיקורס. ער האָט דערלעבט צו זעהן ווי אַ האַלבע שטאָט יודען, אויב נישט מעהר, זענען אַלע געוואָרען פּונקט אַזוינע העלדען; אַלע האָבען אויפגעהערט פאַסטען תעניתים און האָבען נאָך זיך ערלויבט צו טון אַ סך אַנדערע זאַכען, וואָס ער איז זיין צייט האָט קיינמאָל נישט געוואַגט. האָט ער שוין נישט בעהאַט ווען צו ווייזען, אַז „מע מעג״. און פאַר וועמען זיך אויסצושטעלען מיט זיין העלדישער גבוראַקייט.

אָט אַזאַ מין פערשפּעטיגטער העלד, איז, האָב איך מורא, דער קאַליפאָרנער ראַבאַי, וואָס האָט איצט, אין נאָוועמבער 1931, זיך קוים אָנגענומען מיט מוט און גע׳פּסק׳ענט, אַז „מע מעג״. אמת, דאָ האַנדעלט זיך נישט וועגען ברעכען אַ תענית אין דעם זין פון יענעם בערדיטשעווער שטאָט - אַפּיקורס. ראַבאַי הערמאַן ליסאוער, פון לאָס אַנדזשעלעס. רעדט וועגען אַנ׳אַנדער מין „תענית״: ער זאָגט: אַז דער „מע טאָר נישט״, וואָס דאָס געזעץ און די מאָראַל האָבען פערפאַסט פאַר בחורים און בתולות ביז זייער חופה וקדושין, איז שוין אַנ׳אויסגעשפּילטער און אַנ׳איבעריגער. דעריבער האָט דער געערטער ראַבאַי זיך אָנגענומען, ווי געזאָגט, מיט מוט און גע׳פּסק׳ענט, אַז „מע מעג״ אויך פריהער, פאַר חופה וקדושין....

איז דאָס אַוודאי זעהר געוואַגט מצד דעם דאָזיגען. ביי אַ סך רבנים און אַפילו ביי אַ טייל ראַבאַיס וועט ראַבאַי ליסאוער, מיט זיין איצטיגען „הכשר״, אַוודאי אויסזעהן אַזוי העלדיש ווי יענער בערדיטשעווער אַפּטייקער אין זיינע יונגע יאָהרען. ביים היינטיגען יונגוואַרג, אָבער, וועט ראַבאַי ליסאוערס „מע מעג״, אויסזעהן אַ רעכט ביסעל פערעלטערט. און גע׳דרשנ׳ש האָט דאָך דאָס ראַבאַי ליסאוער דער עיקר פאַר דער יוגענד. דאָס איז געווען בעת אַ דעבאַטע מיט דעם בעקאַנטען ענגלישען שריפטשטעלער און סאָציאָלאָג, בערטראַנד ראַסעל, דער דאָזיגער ראַדיקאַלער ענגלישער דענקער האַלט, אַז דער דערמאָהנטער „מע טאָר נישט״ איז שוין לאַנג באַנקראָט; אַז די גאַנצע חתונה־צערעמאָניע, מיט׳ן גאַנצער קלאַפּער־געצייג — די חופה, דאָס כתב, די ברכה פונ׳ם מסדר קדושין, צי להבדיל, פונ׳ם גלח — איז נישט ווערט אַ ציבעלע. אַ מאַן איז אָדער „געטריי״ זיין ווייב, און זיין ווייב איהם ווייל זיי האָבען זיך באמת ליב, אָדער זיי זענען זיך „אומטריי״ איינער דעם צווייטען, כאָטש זיי האָבען אונטער׳ן חופה געשוואוי׳רען אַנדערש. באַן מעהר, ראַסעל האַלט, אַז אַ מאַן קאָן ליב האָבען זיין פרוי און דאָך זיך נישט אָפּזאָגען פון פערקעהרען געשלעכטליך מיט אַנדערע פרויען. וואָס דאָס ווייזט, אַז די גאַנצע אינסטיטוציע פון מאָנאָגאַמיע (איין מאַן פאַר דער פרוי, און איין פרוי פאַר דעם מאַן) איז לכתחילה געשטיצט אויף ליגען און באַ־עריי, דערפאַר האַלט ראַסעל, אַז מאָנאָגאַמיע איז פער׳משפּט צו אונטערגאַנג.

ראַבאַי ליסאוער, פערקעהרט, האַלט, אַז די הייראַט־אינסטיטוציע קאָן און וועט אויפגעהאַלטען ווערען; און טאַקע צוליב׳ן אויפהאַלט פון דער גאַנצקייט פון דער פאַמיליע נאָך דער חתונה. דערלויבט דער ראַבאַי, אַז דער בחור און די בתולה מעגען ביידע פּראַקטיצירען הלכות מאַן־און־ווייב אַפילו פאַר דער חופה, ער גלויבט, אַז דאָס וועט זיי ביידען מאַכען סטאַטעטשנער נאָך דער חתונה— און דאָס וועט ראַטעווען די פאַמיליע־אינסטיטוציע.

ביי באַלעבאַטישע יודען, בעזונדערס ביי די אָרטאָדאָקסישע רבנים וועט ראַבאַי ליסאוערס הכשר אַוודאי אַרויסרופען אַ היבש ביסעל הייס בלוט:

„סטייטש, אַ ראַבאַי זאָל אַזויגס אַרויסברענגען פון מויל״!

וועט דאָך ווער׳ען אַ קאָך און אַ געפּילדער. מען וועט האַלטען רעדעס אין די שוהלען, מען וועט אפשר אוי׳ דשרייבען אין ד יצייטונגען — און דער בערדיטשעווער אַפּטייקער וועט כאָטש אויף אַ ווייל׳ע ווידער זיין, דער העלדישער שטאָט־אַפּיקורס.

נ. לינדער.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מאנטאג 14 ד טבת תרצ"ב

דעצעמבער

זון-אויפגאנג 7.36
זון-אונטערגאנג 3.24

קהל"ה נערהמט איבער די שחיטה

קאמוניקאטען פון דער סמאראסטווע און וואיעוואודזטווע. — קהלה-פערוואלטונג האט נישט קיין רעכט צו אנגאזשירען נישט-עטאטאווע מורה-הוראות. — קהלה-פערוואלטונג וועגען בעשפייזען ארימע יודישע קינדער. — בעקאנטער יודישער אדוואקאט ארויסגעטרעטען פון דער יודישער קהלה

נעכטיגע זיצונג פון דער לאדזער יודישער קהלה-פערוואלטונג

נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג. אין אנהויב פון דער זיצונג ווערט בעטראכט דער קאמוניקאט פון דער סטאראסטווא וועגען דעם אופן פון צוזאמענשטעלען קהלה-בודזשעטען. אין דעם קאמוניקאט ווערט די קהלה אויפגעפאדערט תיכף איבערצוגעהמען אלע אינסטיטוציעס און אנדערע רעליגיעזע איינריכטונגען (די שחיטה).

ס'ווערט דאן איבערגעלייענט א צירקולאר פון דער וואיעוואודזטווע' אין וועלכען ס'ווערט מיטגעטיילט, אז די קהלה-פערוואלטונג האט נישט קיין רעכט צו אנגאזשירען נישט עטאטאווע מורה-הוראות.

אויף דער ווענדונג פון אלעקסאנדרער רב ליפשיץ, מ'זאל איהם אויסצאהלען די שכירות, איז בעשלאסען געווארען די רעשט שכירות נישט אויסצוצאהלען, מחמת ער איז נישט געוועהלט געווארען פון קהלה-ראט. די קהלה-פערוואלטונג האט נישט קיין מעגליכקייטען צו אנגאזשירען נישט-עטאטאווע מורה-הוראות.

דאן ווערט איבערגעלייענט א בריף פון דעם היגען שוחט רייטשיק'ס א זוהן, אין וועלכען ער רופט די קהלה-פערוואלטונג צו א דין-תורה. ס'ווערט בעשלאסען איבער דעם בריף איבערצוגעהען צו דער טאג-ארדנונג.

א יודישע פרויען-פאך-שולע ביי דער ווארשאווער יודישער קהלה, ארדענט איין אויפ'ן 21 ד. ח. אנ'עקסקורסיע קיין לאדז אויף 3 טעג. די ווארשאווער קהלה בעט די לאדזער קהלה-פערוואלטונג צו בעזארגען די עקסקורסאנטקעס מיט נאכט-לעגער. ס'ווערט בעשלאסען אויסצוזוכען א פאסיג לאקאל.

די סענסאציע פון דער זיצונג איז געווען א בריף פון אדוואקאט יאקוב לעווי, יורי-קאנסול פון דער דעפאזיטען-באנק און פון דער פירמע עטינגאן. אין דעם בריף בעט דער אדוואקאט, אזוי ווי ער איז א רעליגיאנסלאזער, זאל מען איהם שטרייכען פון דער רשימה פון דער יודישער קהלה.

ס'איז בעשלאסען געווארען אויפצופאדערען דעם אדוו. לעווי, ער זאל צושטעלען א בעשייני-גונג פון דער סטאראסטווע, אז ער איז ארויסגע-טרעטען פון יודישען גלויבען.

ס'ווערט דאן בעטראכט די ווענדונג פון „טאז", אז די קהלה-פערוו. זאל זיך ווענדען צום ראבינאט זיי זאלען האלטען דרשות אין די שוהלען און בתי מדרשים אז די פערמעגליכע ארטאדאק-סישע יודען זאלען צונעמען ארימע יודישע קינדער אויף מיטאגען. די פערוואלטונג האט בעשלאסען זיך אליין צו פערנעמען מיט דעם ענין. און זיך צו ווענדען צו „טאז" זיי זאלען אויפגעבען וויפיל קינדער ס'דארפען בעשפייזט ווערען און אין וועל-כע געגענדען. דערוועגען וועט די קהלה-פערוואל-טונג ארויסגעבען א קאמוניקאט.

דער קאסע-בעריכט אויפ'ן חודש נאוועמבער אויף דער סומע פון 236.870.16 זל. ווערט גע-נומען צו קענטניש.

דער לעצטער פונקט פון דער טאג-ארדנונג, איז די פראגע וועגען וועהלען אנ'עקזאמינير-קא-מיסיע צו עקזאמינירען קאנדידאטען אויף לעהרער פון רעליגיע אין די פאווששעכנע שולען. ס'איז גע-וועהלט געווארען א קאמיסיע פון 5 פערזאן מיט א מיטגליד פון ראבינאט. ס'פרעזידיום איז בעפול-מעכטיגט געווארען צו נאמינירען די עקזאמיניר-קאמיסיע. ס'איז אויך בעשטעטיגט געווארען דער לעצטער בעריכט פון דער סאציאלער הילף-קאמיסיע.

אנ'אויסטערלישער שקצ'ישער געוועט...

ביי וועלכען עס קומט אום אויך א גרויזאמען אופן א יונג לעבען

(2) נעכטען, צוליב „עונג-זונטאג" האבען זיך עטליכע יונגע שקצים געווילט אין דער קרעטשמע פון דארף מאלטשעוו, לאדזער פאוויאט. עולם האט זיך נישט געזשאלעוועט און גע-מאכט א כוסה נאך א כוסה.

אין א געוויסען מאמענט האט זיך פאר דער קרעטשמע פערהאלטען א טאקסובקע, און דער שא-פער איז אויך אריין זיך אונטערלעהנען ס'הארץ.

צום שאפער איז תיכף צוגעקומען דער מאל-טשעווער בחור אנטאני פיטשארעק (20 יאהר אלט) וועלכער איז שוין אגב געווען גוט שכור און פאר-געלייגט איהם צו מאכען א שנאפס.

דער שאפער האט אבער דערקלערט, אז א שנאפס מיט איהם קאן ער מאכען נאר בתנאי, אז ער, פיטשארעק, וועט מיט איין שלונג אויסטרונ-קען א האלב ליטער בענזין, און צובייסען בלויז מיט א פאפיראס...

פיטשארעק איז דערויף איינגעגאנגען, און זיך נאך אויסגערעדט פאר אלע אנוועזענדע, אז נאך דעם, ווי ער וועט שוין האבען דעם „ביסעל" בענזין איינעווענינ, וועט דער שאפער אוועקשטעלען פאר'ן עולם א ליטער „טשיסטע".

וכך הוה: דער שאפער האט אריינגעטראגען פאר פיטשארעק'ן א האלבען ליטער בענזין, און יענער האט נישט געמאכט קיין לאנגע שהיות און איינס-צוויי — אויסגעטרונקען עס מיט א צוקבאקען פון צונג...

אז ער האט אבער גענומען אויספיהרען דעם צווייטען טייל פונ'ם געוועט — צו פערויכערען, אלס „צובייסעכץ" דעם פאפיראס, האבען גרויסע פלאר-מען א שלאג געטון פון פיטשארעקס מויל, און ער האט אנגעהויבען צו לויפען א צודולטער איבער דער קרעטשמע, און וואיענדיג פאר די אונמענשליכע יסורים.

די אויף-טויט-איבערגעשראקענע יונגע דארפס-שקצים זענען באלד געלאפען צו פיטשארעקס על-טערען, וועלכע זענען אנגעקומען אין דער קרעטשמע און ארויסגעטראגען זייער זוהן אין דרויסען.

דער אומגליקליכער בחור האט זיך משוגע-בערוויז געשליידערט און געקאטשעט אויף דר'ערד, און ביז ס'איז אנגעקומען דער ארויסגערופענער דארפס-פעלשער, האט ער אויסגעהויכט די נשמה...

בעת'ן טומעל איז דער שאפער מיט דער טאק-סובקע בעלם געווארען, און איצט זוכט פאליציי דעם פערברעכערישען „וויצלער".

200 קינדער בעקליידט און בעשוכט דורך „מלבוש ערומים"

נעכטיגע פייערליכע בעקליידונג דאנקט דעם „נ' פאלקסבלאט" פאר דער ברייטוויליגער מיטהילף

נעכטען איז אין לאקאל פון יודישען בעקער-צעך (פילסודסקיעגא 57) פארגעקומען די היי-יאהריגע פייערליכע ווינטער-בעקליידונג פון „מלבוש-ערומים".

אין דער אנוועזענהייט פון דער פערוואלטונג דאמען-קאמיטעט און א גרויסע צאהל געסט עפענט פרעזעס איזאק רייטבערגער די פייערליכקייט. ער בעט צו בעעהרען מיט אויפשטעהען פון די פלעצער דעם נאר וואס פערשטארבענעם וויצע-פרעזעס מאריץ סאלאמאנטשיק. פרעז. רייטענבערג גיט איבער אין קורצע ווערטער די בעדייטונג פון דער איצטיגער בעקליידונג. מיט גרויס מיה און אנ-שטרענגונג איז אנגעקומען די היי-יאהריגע ווינ-טער-בעקליידונג פון 200 קינדער, אין דער צייט, ווען אלע יאהרען זענען בעקליידט געווארען 300 קינדער. דער שווערער קריזיס האט בעשווערט די ארבייט.

דער צווייטער רעדט יוזעף גראמאן. די ארבייט פון „מלבוש ערומים" — זאגט דער רעד-נער - איז דער אמת'ער „מתן בסתר". אין לאדז זארגט מען שטארק פאר יתומים, מ'דארף אבער אויך זארגען פאר די הונדערטער לעבעדיגע יתומים, און דאס טוט „מלבוש ערומים".

ה' גרינבערג שטעלט זיך אפ אויף דער גרויסער נויט אין דער שטאט. 2000 קינדער קלא-פען אן די טירען, פאר וועלכע מ'קאן ליידער גארנישט טון. ער רופט די בעפעלקערונג בייהיל-פיג צו זיין אין דער בעקליידונגס-אקציע. דערביי דאנקט דער רעדנער אין נאמען פון דער פער-וואלטונג און פון די ארימע קינדער דעם „נייעם פאלקסבלאט" פאר דער ברייטער אונטערשטיצונג, א דאנק וואס, דער פעראיין האט די מעגליכקייט צו ערפיהלען איהר שווערע אויפגאבע.

פרנס איטשע מאיר טייטעלבוים און דער נייער וויצע-פרעזעס יוזעף בערנהיים שניידען דאן איבער דעם באנד פון בעקליידונגס-צימער, און עס הויבט זיך אן די בעקליידונג. דער עהרען-פרעזעס יהושע שטיינבערג פיהרט אריין צוויי נאר-וואס בעקליידעטע קינדערלעך, און מאכט מיט זיי א ברכה מלבוש ערומים און א שהחיינו. מיט'ן אנטון די ערשטע 10 קינדער ווערט בעעהרט די רבי'צין מיינער. 50 קינדער ווערען בעקליידט א.נ. פון פערשטארבענעם וויצע-פרעזעס סאלאמאנטשיק.

25 קינדער זענען בעקליידט געווארען פון דער פערוואלטונג א. נ. פון עהרען-פרעזעס יהושע שטיינבערג, אלס א מתנה צו דער חתונה פון זיין זוהן.

צום סוף זענען בעקליידט געווארען לויט דער רייהע די איבריגע קינדער. מיט פלאמענדיגע בעקעלעך, האבען די אפגעריסענע, אפגעשליסענע קינדער געכאפט די פאפיר-טארבעס, אין וועלכע ס'האבען זיך געפונען די נייע פאלטעלעך, העמדע-לעך, היטעלעך, קאלאשען א. אז. וו. אלס צולאג האבען די קינדערלעך אויך בעקומען מיטלען זיס-קייטען, וואס זיי האבען איינגעשליגגען מיט די אויגען.

דאסמאל האט מען אויף דער בעקליידונג אויך געזעהען קינדער פון בעל הבתישע עלטערן. וועלכע זענען די גאנצע צייט געשטאנען אין א זייט מיט שעמעוודיגע, אראפגעלאזטע אייגעלעך — דאס ערשטע מאל, וואס זיי דארפען אנקומען צום חסד פון גוטהארציגע מענשען — א צייכען פון דער צייט!...

ווי מיר דערוויסען זיך, גרייט שוין „מלבוש ערומים" צו א צווייטע בעקליידונג.

אויטאגענישע שווייסונגען
מעטאל-בעארבייטונגען
שלאסעריי-ארבייטען
מאשינען-טיילען
פיהרט אויס ביליג

J. REDER, Łódź
קאנסטאנטינער 11/13
(רוג זאכאדניא)

דירעקטע צוגען לאדז-זאקאפאנע אין די חגאות-טעג

(א) דעם 18, 19, 22, 23 און 24 ד. ח. וועלען קורסירען ספעציעלע דירעקטע וואגאנען צווישען לאדז און זאקאפאנע.

פערטשאדעט א גאנצע משפחה

(2) פאגאטאוויע האט נעכטען ווידער ער-טיילט הילף א גאנצע משפחה, וואס איז פערטשא-דעט געווארען אויף פעטערסבורסקא 11, אין דער וואוינונג פון זיגמונט קאטינא.

עס זענען בסך הכל פערטשאדעט געווארען: זיגמונט קאטינא (41 יאהר אלט), זיין ווייב גענא-וועפא און זייערע קינדער: אנטאני, סטעפאן און מאריא.

זיך אויסגעגליטשט און צובראכען א פיס

(2) די 75-יאהריגע מאריא זשורעק פון זא-ווישא 28 האט זיך נעכטען אויסגעגליטשט נעבען מלינארסקא 35 און זיך צובראכען דעם רעכטען פוס. פאגאטאוויע האט זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: מ. קאס-פערקעוויטש (זגערזשער 54), י. סיטקיעוויטש (קא-פערניקא 26), י. זונדעלעוויטש (פיעטרקאווער 25), סאקאלעוויטש און שאט (פשעיאזד 19), מ. ליפיעץ (פיעטרקאווער 193), ריכטער און לאבאדרא (11 ליסטאפאד 86).

דאס, וועגען וואס מ'רעדט...

ס'זענען פארהאן קוועסטיעס און פראבלעמען, וואס ווערען אויסגעמיטען צו בעריהרען אין יע-דען סאלאן, ביי וועלכע פריילינס רויטלען זיך און פערהייראטע פרויען לאזען אראב די אויגען, ס'זענען אבער דערפער דא פראבלעמען, וואס זע-נען די טעמעס פון טאג-געשפרעכען. אזא עהנ-ליכע טעמע, וואס געהט נישט אראפ פון די לי-פען פון אלע לאדזער בירגער אהן אונטערשיד פון געשלעכט, עלטער און פאליטישע איבערציי-גונגען איז דער איינציגער אין אונזער שטאט דער וואַרען-הויז „קאנסום" ביי דער ווידזעווער מאנו-פאקטור, ראקיטשינער 54, צופאהר מיט טראמוואי-יען 10 און 16, וואס איז די ביליגסטע איינקויפס-קוועלע אין אונזער שטאט. „קאנסום" ביי דער ווידזעווער מאנופאקטור פערקויפט זעמטליכע הערן דאמען-און קינדער-קאנפעקציע, קאלאניאל און גא-לאנטעריע-סחורות, ווירטשאפטליכע געשירען רעשט-לעך און בראק ביי דער ווידזעווער מאנ., וועמענס פרייזען ס'זענען געווארען פערקלענערט ביז 50 פראצענט.

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער
ארעע 1-מער מאי 2.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער

היינט, מאנטאג גרויסע יובל-פארשטעלונג צום 50-טן מאל
ס'ווערט געשפילט די סענסאציאנעלע פיעסע, וואס איז דער טאג-געשפרעך פון לאדז
„א הארץ, וואס בענקט"
מיט בערטא זאסלאווסקא און לעאן געטליכערמאן אין זייערע גרויסע טוקצ.ס-ראלן
ווי אויך דאס 8 יאהריגע וואונדער-קינד לאלא אמזעל.
כמעט בחנם! אלע בילעטען אין פארטער נור 50 גר. און 1 זל. ערשטע רייהע
א סך פערגעניגען פאר קליין געלד. — שפאט ביליג! ביליגער ווי אין קינא.

דער גאלדענער שדוך
איינהייטס-פרייזען צו 50 גר. און 1 זל.

דעם דאנערשטאג טרעפען זיך אלע אין זאל „אאזא" 1001 נאכט
יום-טוב אין דער וואכען! א גראנדיעזער אוועגד
א טעאטער-פאראדע א.ג. „דאס טעלערל פון הימעל"
מימ'ן אנטייל פון גאנצען אנסאמבל פון פילהארמאניע מיט ספעציעל ניי-אנגאזשירטע ארטיסטן.
אלע בילעטען נור 1 זלאטע
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20.

שיער אינגאַנצען פאַרבּרענט געוואָרען

(2) יאַן אַנטאָניעוויטש (לימאַנאָווסקיעגאָ 84) האָט געוואָלט אַרויסהעלפען זיין ווייב, וואָס איז אַרונטער אין געווצלבעל, און איז געגאַנגען אַליין איינהייצען אין אויוועז: האָט ער אָנגעלייגט קויהלען און האָלץ, און צוגעגאָסען בענזין, ס'זאָל זיך שנעלער אָנצינדען ס'פייער...

האָט דאָס פייער עקספּלאָדירט, און אַרומגעכאַפּט אַנטאָניעוויטש'ן, אַזוי, אַז מ'האָט איהם אַ קוים־לעבעדיגען אַרויסגעכאַפּט פון די פלאַמען, און פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

גנבות ביי יודען

(א) ביי הערמאַן גוטמאַנען (זשעראָמסקיעגאָ 75) האָט מען אַרויסגע'גנב'עט גאַרדעראָבּע און וועש פאַר אַנ'ערך 1000 זל.

ביי חנה גרון (זשעלאַזנאַ 25) — דאָס נעמליכע פאַר 1200 זל.

ביי דוד קריגער'ן (זשוראַוויא 9) — געשיר און וועש פאַר 700 זל.

פון „מרכז עברי“

שבת איז אין שעהן דעקאָרירטען לאָקאַל פון „מרכז עברי“ פאָרגעקומען די פייערליכע דערעפענונג פון העבּרעאישען קלוב פאַרבונדען מיט אַ חנוכה־אָוונד.

ה' בּרעטהאָלץ עפענט די פייערונג, בעגריסט אַלע אָנוועזענדע, ד"ר ח. בּערלאַס האַלט אַ קורצען פאָרטראַג „מעניני דיומא“. די העברעאישע סטודיע האָבען אויסגעפיהרט העברעאישע לידער, דעקלאַמאַציעס און טענץ.

פאָריגע וואָך איז פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון ראַט ביים „מרכז עברי“. עס קאָנסטיטוּאירט זיך אַ פערוואַלטונג פון ראַט: ה' ד"ר מ. בּרודזאַ, ד"ר י. פרענקעל, ד"ר א. טאַרטאַקאָווער, מ. לימאַן, ש. ז. ראַבּינאָוויטש און ה' ש. לעוו.

נאָך דער דיסקוסיע איבּער'ן בעריכט ווערט בעשלאָסען אַדורכצופיהרען אַ ווערבירונגס־אַקציע, אַ אַקציע פאַר'ן „יעד הלשון העברית“ אין ירושלים און צוזאַמען פאַרבּרייטונגען צו דער אַקציע פון „ברית עברית עולמות“. עס ווערט אויך בעשלאָסען איינצואָרדנען אַ פייערונגס־יובּילי פון ד"ר יעקב קאַהאַן צו זיין 50־יעהריגען געבורטסטאָג.

פון פּראָפעסיאָנעלען שערער־אַרבּייטער־פעראיין

די נייע פערוואַלטונג פון שערער־אַרבּייטער פעראיין, פּילסודסקיעגאָ 19 איז צוגעטרעטען אַדורכצופיהרען א ברייטע קולטור־און אויפקלעהרונגס־טעטיגקייט, ביי די יודישע שערער־אַרבּייטער. צו דעם צוועק האָט זי איינגעפיהרט רעגולערע חברים־שמועסען איבער אַקטועלע פראַגען פונ'ם יודישען און אַלגעמיינעם אַרבּייטער־לעבען. די וויכטיגע שמועסען קומען פאַר רעגולער יעדען זונטאָג נאָכמיטאָג.

אין דער פאַר־יום־טוב־צייט איז די גרעסטע נאָהל בעל־הבית'טעס געקומען צו דער איבּערצייגונג, אַז די איינקויפען קען מען אמבעסטען מאַכען נאָר אין „קאָנסום“ ביי דער ווידז. מאָנ.

דערפאַר הערט גאַנץ לאָדז נישט אויף צו רעדען וועגען „קאָנסום“ ביי דער ווידזעווער מאַנופאַקטור.

די לעצטע היי־יאָהריגע זיצונג פון שטאָט־ראַט

ווי וועט אויסזעהן דער איבּעראַיאָהריגער שטאָט־בודזשעט?

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט די לעצטע היי־יאָהריגע זיצונג פון שטאָט־ראַט פאָרקומען דאָנערשטאָג דעם 17 ד. ח.

אויף דער טאָג־אָרדנונג וועלען זיך געפינען אַלע פראַגען, וואָס זענען לעת עתה געלעגען פערלייגט אין דער זעלבסט־פערוואַלטונג, און דעריבער וועט דער סדר־היום זיין א זעהר רייכער.

עס האַנדעלט זיך דער־עיקר וועגען דעם אז תיכף נאָך ניי־יאָהר זאָל דער שטאָט־ראַט קאָנען צוטרעטען צו די אַרבּייטען איבּער'ן שטאָט־בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1932־33 און דעריבער וועלען אַלע לויפענדע פראַגען ערלעדיגט ווערען אויף דער דאָנערשטאָגדיגער זיצונג פון שטאָט־ראַט.

אין שייכות דערמיט וועט דער שטאָט־בודזשעט, — לויט ווי מען אינפאָרמירט אונז — קאָנסטרואירט ווערען גענוי, לויט דעם היי־יאָהריגען. זיין אַלגעמיינע סומע וועט אויסמאַכען 54 מיליאָן זלאָטעס.

אכט זעלבּסטמאָרדען אין איין טאָג

(2) די נעכטיגע פּאָנאָמאָוויע־כראָניק איז רייך געווען אין זעלבּסטמאָרד־פאַלען:

אַזוי האָט נעכטען אויסגעטרונקען א גרויסע דאָזע זאַלץ־זויער די 18־יאָהריגע דינסטמיידעל מאַניע גרינבוים. (אָנגעשטעלט אויף פּעטריקאָווער 214, ביי דער משפחה בלאָט) זי האָט עס געטון, מחמת א מאָגען־קראַנקהייט, וואָס האָט איהר פערשאַפען אָהן א שיער יסורים. אין א שווערען צושטאַנד האָט מען זי אָפּגעפיהרט אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאַל.

אויס מורא פאַר איהר מאַן, האָט אויסגעטרונקען יאָדינע מיט סובּלימאַט די 24־יאָהריגע סטאַניסלאַווא יאַראָשעוויטש (אויף דעמבּאָווא 11).

אויף וואָלטשאַנסקאַ 91 האָט זיך אָנגעטרונקען מיט א נישט־בעקאַנטען סם די 43־יאָהריגע סאַבינאַ ביגאַלסקאַ, אַנ'עלעקטראָטעכניקערס א ווייב.

דער 41־יאָהריגער זיגמונט פּאַוולאָווסקי, פון ליסנערא 9) האָט ווידער געקראָגען אָפּגעהרג'עט פון זיין עקרת הבית פאַר קומען שפעט א היים שכור'ערהייט, האָט ער זיך איבּערגעשניטען די אָדערן אויף די הענד.

ואחרון־אחרון, עדוואַרד מאַלינאָווסקי'ן האָט מען חושד געווען, אַז ער איז בעגאַנגען א גנבה, און מ'האָט איהם אָפּגעזאָגט פון פּאָסטען — האָט ער זיך אויפגעהאָנגען אין הויף־קלאָזעט (אויף פּיעטריקאָווער 244).

(א) אין טויער אויף דאַנילאָווסקיעגאָ 3 האָט אויסגעטרונקען יאָדינע די אַרבּייטסלאָזע יוליא וואַלינסקאַ (פון קאָלעינע 5). געטון האָט זי עס, מחמת נויט.

דאָס זעלבּע און צוליב דערזעלבּער סבּה האָט אויך געטון דער אַרבּייטסלאָזער אויגוסט ריפּעל אויפ'ן לעאָנהאַרד־פּלאַץ.

Dr. med.

H. LUBICZ

ספּעציאַליסט פאַר הויט־, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43) טעל. 141־32

עמפּפאַנגס־שעה'ן 8 – 10, 12 – 2 און 5 – 8, זונטאָג און יו"ט 9–1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע־זאַל.

קליינינגקייטען

דער „וויזאַ“־יריד

עס זענען געווען אַמאָל צייטען, ווען יודען זענען געלאָפען אויף ירידים, מ'איז געלאָפען קיין יאַרמאָלינעץ, קיין ניזשני־נאָווגאָראָד ווער עס האָט געהאַט די מעגליכקייט איז געלאָפען קיין לייפּציג.

היינט, בעוונתינו הרבים, אַז מ'האָט זיך אויף אַזוי פערזינדיגט און מ'קאָן נישט צוקומען צו די אַלע גרויסע מקומות, האָט זיך דער עולם א לאָז געטון קיין... „וויזאַ“.

איהר פרעגט, וואו איז דאָס „וויזאַ“? אויף דער אייראָפּעאישער מאַפּע וועט טאַקע זיין שווער צו געפינען, נאָר צופעליג, קאָן איך אייך דאָס זאָגען, ווייל איך בין דאָרטען געוועזען.

„וויזאַ“ געפינט זיך אין אונזער שטאָט אויף דער שענקעוויטשאַ גאַס טאַקי דאָרטען, וואו די פרויען־געזעלשאַפט „וויזאַ“ געפינט זיך. און דאָרטען, האָב איך דעם שבת אין אָוונד פערבראַכט כמעט די גאַנצע נאַכט, ווייל ס'איז פאָרגעקומען דער ערעפנונג פון זייער טראַדיציאָנעלען חנוכה־קערמאָש (יריד בלע"ז) וואָס וועט געדויערען די גאַנצע וואָך.

אויף דעם דאָזיגען יריד קריגט מען צו קויפען מכל המינים שהוא, טאַקע וואָס נאָר א מויל קאָן אַרויסרעדען, פּשוט ווי אין דער מגילה שטעהט: „מחוט ועד שריך נעל“ און אַלץ בחצי חנם. קודם איז דאָרטען ליכטיג און וואַרים אַזוי ווי אין בית־המדרש און מ'לאָזט אייך דאָרטען תם ושלום נישט פאַר'חלש'ן דאָס האַרץ, און דערצו כאַפּט מען נאָך א טענציל מיט'ן פולען האַנד פּשוט כיד המלך.

פיל צוגעהאָלפען צו דער שמחה האָבען די „ווילנער“, וואָס האָבען דערלאַנגט דעם עולם ווי עס פּאַסט פאַר חנוכה—פון זייער שמן זית זך, וואָס ס'איז גוט אויף שבת און יום־טוב און א גאַנצע וואָך, און דער עולם האָט פּשוט געלעקט די פינגער...

הכלל יודען, נישט געזאָרגט, וואָס מ'האָט פערלוירען יענע אַמאָליגע ירידים קאָנט איהר היינט ערזעצען אויפ'ן וויזאַ־יריד.

„וויזאַ“ איז א מין דאָפּעלטע אינסטיטוציע ס'איז דאָ „יונג־וויזאַ“ און „אַלט־וויזאַ“ אַזוי למשל ווי ס'איז דאָ „יונג־טערקען“ און „אַלט־טערקען“, אָדער ווי אין סידור שטעהט בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים, אַלעמען זעהט מען דאָרטען, אַלע זענען זיך מתעסק לטובת — „וויזאַ“ און ס'איז כדאי זיי צו ווינשען א גוטען ערפאָלג.

שר של אש.

חנוכה־אָוונד ביי דער „פאָלקס־פּאַרטיי“

שבת איז אין לאָקאַל פון דער „פאָלקס פּאַרטיי“ פאָרגעקומען א חנוכה־אָוונד.

נאָך א רעפעראַט פון ראַטמאַן פ. כארי וועגען דער בעדייטונג פון חנוכה, איז דורך דער דראַמ. סטודיע אויסגעפיהרט געוואָרען א פּראָגראַם וועלכער איז בעשטאַנען פון פאָלקס־לידלעך, רעציטאַציעס און הומאָרעסקעס פון פּרץ'ן נאָמבערגן א.א.

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע“

דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאַן.

היינט, מאָנטאָג, 9 אָוונד כמעט בחנם! אַלע בילעטען אין פּאַרטער צו 1 זלאָטי, באַלקאָן און גאַלעריע 50 גראָשן

פּאָזיטיוו צום לעצטען מאָל מיט דעם לאָדזער ליבּלינג

רעגינא צוקער

דעם טאַטענס זונדערלע

אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט רעגינא צוקער אין „טאַטענס זונדערלע“.

נאָך דער פאָרשטעלונג צום לעצטען מאָל צימבאַליסטס מתנה דעם לאָדזער טעאַטער־עולם

„דאָס עיבּור־יאָהר“ קאָמעדיע אין 1 אַקט, פון קאַראַל צימבאַליסט

אַכטונג, טאַטעס־מאַמעס! איהר מוזט קומען מיט אייערע קינדער און ווייזט זיי ווי אַזוי מען דאַרף בעהאַנדלען עלטערן, ווען זיי מוזען אָנקומען צו זיין ביי קינדער אויף די עלטער.

רעזערווירט איי דעם דאָנערשטאָג אָוונד, און בעשטעלט אויך אייערע פריינד און בעקאַנטע אין דעם זאַל „אָאַזאַ“ אויף דעם גראַנדיעזען אָוונד — יום־טוב אין דערוואַכען — א טעאַטער־פּאַראַדע

1001 נאַכט א.נ. „דאָס טעלערעל פון הימעל“

מיט אָנטייל פון דער גאַנצער טרופּע, ווי אויך ספּעציעל ניי־אַנגאַזשירטע אַרטיסטען.

אַלע בילעטען נור 1 זלאָטי.

ר. איזראַעל.

קאַפּערלע

א סענסאַציאָנעל־דראַמאַטישער ראָמאַן פון דער לאָדזער ווירקליכקייט

44:

— כדי אַלץ זאָל ווידער בלייבען אַזוי ווי עס איז, האָט ראָזענטאַל געטראַכט, מוז איך איהר ווייזען, אַז איך פאָלג איהר עצה. איך בין פולשטענדיג איבּערצייגט אין דער פריילין האַלפּערינס עהרליכקייט, זעהט אויס, אַז די שלאָנג האָט אַנ'אינטערעס צו בעזייטיגען פּערעלען, איך וועל אָבער מוזען הייסען אַדורכפיהרען אַ רעוויזיע ביי איהר אין די קאַסע, כדי פון איין זייט נישט צו וואַרפען קיין חשד אויף מיר, אַז איך בין דאָ עפּעס אויסען און פון דער צווייטער זייט, בעווייזען פולשטענדיג דעם בלבול, וואָס די אויסגעלאַסענע פרוי וואַרפט אויף פּערעלען.

ראָזענטאַל האָט אַ קלונג געגעבען, דער וואַזשני איז אַריינגעקומען און זיך טיף פערנויגט.

— שיקט מיר אַריין דעם דירעקטאָר גאַנסקי.

— איך הער, ה' שעף.

גאַנסקי איז אַריינגעקומען צו ראָזענטאַלען.

— וואָס בעפעהלט איהר הער שעף?

— איך וואָלט געוואָלט, אַז ס'זאָל אַדורכגעפיהרט ווערען אַ רעוויזיע אין דער הויפּט־קאַסע.

— אין דער הויפּט־קאַסע?

— יאָ, אין דער קאַסע, וועלכע ווערט געפיהרט דורך דער פריילין האַלפּערן.

— ה' שעף, וואָס פעהלט אייך איין? פריילין האַלפּערן איז אונזער בעסטע בעאַמטין אין דער באַנק. מיר וועלען זי שטאַרק בעליידיגען, אויב מיר וועלען ביי איהר פלוצלונג אַדורכפיהרען אַ רעוויזיע, אפשר וועלען מיר איהר געבען אַביסעל צייט, זי זאָל אין אָרדנונג ברענגען איהרע ביכער.

— ניין דאָס נישט, איך וועל אייך זאָגען וועגען וואָס ס'האַנדעלט זיך, ס'געהען אַרום פערשידענע פּליאָטקעס וועגען איהר. מ'דערצעהלט מיר נאָך פערשידענע זאַכען, איך אַליין בין פולשטענדיג איבּערצייגט אין איהר אונשולדיגקייט און עהרליכקייט און כדי צו מאַכען אַ סוף צו אַלע פּליאָטקעס וויל איך אויפווייזען, אַז איהר קאַסע איז פולשטענדיג אין אָרדנונג.

— וועלען מיר אפשר איהר זאָגען פריהער אויס וועגען וואָס ס'האַנדעלט זיך, כדי זי זאָל נישט בעליידיגט ווערען.

— טוט, וואָס איהר ווילט, אָבער די רעוויזיע הויבען מיר אָן היינט נאָכמיטאָג.

— גוט, איך וועל באַלד מיט איהר ריידען.

באַלד נאָכמיטאָג האָט ראָזענטאַל צוזאַמען מיטן דירעקטאָר גאַנסקי אָנגעהויבען אַדורכצופיהרען די רעוויזיע. פּערעלען איז דאָס געווען איבּגאַנצען גלייכגילטיג, ווייל זי איז געווען זיכער, אַז איהר קאַסע איז אין אָרדנונג. די רעוויזיע האָט זעהר לאַנג געדויערט. די דירעקטאָרען האָבען נאָכגעקוקט יעדען דאָקומענט און צום סוף איז געמאַכט געוואָרען אַ סך־הכל וויפיל אין דער קאַסע דאַרף זיך געפינען געלד.

צופרידען וואָס די רעוויזיע האָט זיך שוין געענדיגט, האָט פּערעלע אָנגעהויבען צו צעהלען דאָס געלד פון דער קאַסע, זי האָט אויסגעצעהלט אַלע ווערט־פּאַפּירען, די אויסלענדישע וואַלוטע און צום סוף דאָס לויפענדע פּוילישע געלד. גאַנסקי האָט געמאַכט אַ סך־הכל פון אויסגעצעהלטען געלד און ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז ס'פעהלען 100 טויזענד זלאָטיס אין ווערט־פּאַפּירען און אַקציעס, וועלכע זענען שטענדיג געלעגען אין דער שטאָלענער קאַסע.

— ס'איז זיכער געשעהען אַ טעות, האָט פּערעלע רוהיג געזאָגט, מיר וועלען נאָכאַמאָל צעהלען, די פּראָצעדור האָט זיך אָנגעהויבען פון אָנהויב אָן, מ'האָט געחשב'נט נאָכאַמאָל. געצעהלט נאָכאַמאָל און דער רעזולטאַט איז געווען דערזעלבּער. ס'האָבען געפעהלט דיזעלבּע 100 טויזענד זלאָטעס.

פּערעלע האָט זיך שוין אָנגעהויבען צו דערנערווירען און צוזאַמען מיט איהר אויך גאַנסקי און ראָזענטאַל אַליין.

— אָבער דאָס איז דאָך נישט מעגליך, האָט פּערעלע געזאָגט און טרעהרען האָבען איהר געשטיקט אין האַלז, ס'איז נישט מעגליך, איך האָב דאָך נישט געקענט האָבען אַזאַ טעות.

— אפשר האָט מען אייך בע'גנב'עט, האָט ראָזענטאַל רוהיג געזאָגט.

— ווי אַזוי, הער שעף, די קאַסע איז קיינמאָל נישט אָנגעריהרט, אַלץ איז שטענדיג געווען אויפ'ן אָרט, אַלץ איז געווען אין אָרדנונג.

— און אפשר האָט איהר אימיצען צו פיל געלד אויסגעצאָהלט?

— אַזוי פיל געלד? 100 טויזענד זלאָטעס? אַזאַ טעות האָב איך דאָך נישט געקענט מאַכען

— אויב אַזוי. האָט שוין גאַנסקי קאַטעגאָריש געזאָגט, פעהלט דאָך דאָס געלד.

ערשט איצט האָט פּערעלע דערפיהלט וואָס פאַראַ קאָנסעקווענצען די דאָזיגע רעוויזיע קען פאַר איהר האָבען, זי איז געוואָרען בלאַס ווי אַ קרייד און זיך אָנגעהויבען וואַקלען אויף די פיס, אין קאָפּ האָט איהר אָנגעהויבען צו שווינדלען זי איז אומגעפאַלען אויפ'ן שטוהל און שוואַך געחלשט.

מ'האָט זי שנעל דער־מונטערט און ראָזענטאַל האָט פעראָרדענט איצט צו פערענדיגען די חשבונות און ערשט אויף צומאָרגענס זיך צונויפקומען, ער האָט אויך בעפוילען גאַנסקין, אַז קיינער זאָל דערווייל נישט וויסען וועגען די רעזולטאַטען פון דער רעוויזיע, ראָזענטאַל איז אַוועק. ער האָט געהאַט אַ פערטיגע יקאָנצעפּציע וועגען דעם גאַנצען ענין, ביי איהם איז געווען זיכער, אַז מ'האָט פּערעלען צוגעטון אַ שרעקליך שפּיצעל, אַז ס'איז ספּעציעל צוגעגרייט געוואָרען פאַר איהר א אומגליק, אויף וועלכען זי האָט זיך נישט געריכט, וואָס ס'איז פאַרגעקומען האָט ער דאָך נישט געוואוסט.

— און אפשר איז אַנדערש? ס'איז דאָך מעגליך אַז פּערעלע האָט אַ געליבּטען, וועלכען זי האָט „אַרויסגעבאָרגט“ געלד, אין דער אויפריכטיגקייט פון בערטאַן האָט ער נישט געגלויבט, אָבער ס'איז דאָך מעגליך, אַז זי האָט זיך דערוואוסט וועגען פּערעלעס מאַכינאַציעס און האָט זיך געוואָלט רייבּוואַשען.

(פאָרטזעצונג קומט)

פייערונגען פון „השומר הצעיר"
צוליב דעם 30-יעהריגען יובילעאום פון „קרן קימת לישראל"

אַ אימפּאָזאַנטע פייערונג האָט איינגעאָרדענט די היגע ציוניסטישע סקויטען-אָרגאַניזאַציע „השומר הצעיר" צוליב דעם דאָפּעלטען יובל פון חבת-ציון און קרן קימת לישראל. די פייערונג איז געווען פאַרבונדען מיט אַ טראַדיציאָנעלען חנוכה-אָווענד, וואָס עס אָרדענט איין די אָרגאַניזאַציע יעדעס יאָהר פאַר איהרע מיטגלידער.

די פייערונג הויבט זיך אָן מיט'ן געזאַנג פון „התקוה". דער לייטער פון קרייז-ביוראָ ה' בונים שטיינבערג און דער קק"ל-מורשה פון דער אָרגאַניזאַציע ה' מ. פריוועס לעזען די אינסטרוקציעס פון דער אַרבייט פאַר דער באַהענטסטער וואָך און רעדען אַרום די בעדייטונג פון דער 30-יעהריגער טעטיגקייט פון קרן קימת רופענדיג צו אַ פערשטאַרקטער אַרבייט אויף דעם געביט.

עס קומט דאַן פאָר די פייערליכע ענטהילונג פון „קרן קימת-ווינקעל" און אַ מאַרש פון די שומרים אַרום די ספּעציעל צוגעגרייטע בלוי-ווייסע פּושקע, אין וועלכער יעדער וואַרפט אַריין זיין חנוכה-געלד לטובת דעם קרן קימת.

נאָכ'ן אָנצינדען די חנוכה-ליכטלעך, האַלט דער ראש-הקן ה' פנחס גראַנער אַ רעפעראַט וועגען דער בעדייטונג פון חנוכה אַדורכפיהרענדיג אַ אַנאַלאָגיע צווישען די אַמאָליגע חשמונאים און ביל"ו'צעס, וועלכע האָבען 50 יאָהר צוריק געלייגט דעם פונדאַמענט פאַר יעצט זיך בויענדען ארץ-ישראל, נישט אָבשרעקענדיג זיך פאַר די שווערע קרבנות וואָס זיי האָבען געבראַכט פאַר דעם לאַנד.

ער רעדט דאַן וועגען די רעזולטאַטען פון דער אויפבוי-אַרבייט אין משך פון די 50 יאָהר ציוניזם אָנווייזענדיג אויף די גרויסע ערפאָלגען וואָס זענען דערגרייכט געוואָרען אין ארץ-ישראל און רופט אַלע חברים צו פיהרען מיט פערדאָפּעלטער ענערגיע זייער אַרבייט לטובת דעם קרן קימת כדי צו ערמעגליכען נייע באָדען-קניות און אַ פערשטאַרקטער קאָלאָניזאַציע-אַרבייט אין א"י.

נאָך דעם רעפעראַט קומט פאָר די פייערליכע געזעגנונג מיט די עלטערע חברים וועלכע פאָהרען אָב קיין ארץ-ישראל און די וועלכע פאָהרען אויף הכשרה.

מוזיקאַלישע נאָטיצען

קאָנצערטען פון דער חנוכה-וואָך

א רייכע מוזיקאַלישע וואָך!

ווי אין קאַליידעסקאָפּ זענען פאַרביי אַדורך קאָנצערטאַנטען, קאָנצערטאַנטקעס, כאָרען, אינסטרומענטאַלע מוזיק מיט אַ גרויסער רחבות, ווי עס פּאַסט פאַר אַ וואָך פון נסים ונפלאות...

* * *

אַ נ ט אָ נ י נ אַ בריקאַ — פרוי, וואָס דיריגירט? א והיא ימשלה בם... איז עס נישט קיין סענסאַציע?!

און דאָך איז עס נישט קיין סענסאַציע: א מוזיקאַלישע דאַמע, וואָס קען גוט די פּאַרטיטור, און האָט אַ בעזונדערען ריטם-געפיהל, גיט זעהר ענגע צייכענס אין אָרקעסטער פאַר אַלע גרופּען, און דיריגירט שאַרף — אַ ביסעל שוין צו שאַרף! — טשאַיקאָווסקי'ס שווערע פירטע סימפאָניע.

און דאָך בעקומט זי נישט אַרויס דעם גאַנצען טיפען טראַגישען שמערץ וואָס דאָס ריזען-ווערק ענטהאַלט. עס בעקומט זיך דער איינדרוק, אַז טעכניש גיט זי זיך אַנ'עצה מיט דער קאָמפּאָזיציע, אָבער דעם צוהערער איבערצייגט זי קנאַפּ. מיר פיהלען און אַהנען, אַז די בריקאַ איז אונזערע אַ בעקאַנטע שוועסטער (זי איז אַנ'אַמעריקאַנער יודין) און דאָך קאָנען מיר איהר פאַר דער אינטערפּרעטאַציע פון טשאַיקאָווסקיס „פירטע" קיין גרעסערען לויב נישט געבען...

דאַגעגען האָט זי זעהר שיין און ווירקונגספול אַדורכגעפיהרט דעם פאָרשפּיל פון וואַגנערס „לאָהענגרין" דאָ איז שוין געווען די נויטיגע עקספּרעסיווע שטייגערונג!

* * *

דער כאָר-קאָנצערט פון ש י ר, אונטער דער לייטונג פון טאַלאַנטפולען דיריגענט י. פ יי וו י ש י ס איז געווען א גרויסער גענוס:

גוטע שטימען אין אַלע פיער גרופּען, אַנ'אויסגעצייכענטען פּראָגראַם אין ערשטען ווי אין צווייטען טייל, און די ריכטיגע ערשטקלאַסיגע אויספיהרונג.

בעזונדערס פיין איז אויסגעפיהרט געוואָרען דער 111-טער קאַפּיטעל פון זולצערן, וואָס איז געזונגען געוואָרען זעלטען פּרעציז, ריין און מוזיקאַליש ניואַנסירט, ווי מען קאָן עס זיך נאָר פאָרשטעלען ביי אַ גוט-שטודירטען פּראָפעסיאָנעלען כאָר, א פשיטא שוין — ביי א ליבהאָבער-כאָר.

מיט דעם ערשטען קלאַסישען טייל, אין וועלכען עס זענען געזונגען געוואָרען אַזוי פּרעכטיג אַזעלכע פּערלען פון כאָר-געזאַנג, ווי פון היידענס אָראַטאָריום „מעשי בראשית", מענדעלסאָנס שדים טאַנץ פון „וואַלפּורגיס-נאַכט", און פון שובערטס פּסאַלם 23 — שטעלט זיך דער כאָר, אַלס איינציגער איינציגער ביי אונז אין שטאָט.

* * *

אַדאַ סאַרי...

איז נאָך אַלץ אַ פּריסטערין פון קונסט-געזאַנג! ווער איז נאָך ביכולת אַזוי הארציג זינגען דוואָראַקס „רוסאַלקאַ"?

נאָר אזא אַדאַ סאַרי קאָן אַזוי זיס און ריהרענד זינגען!

און מערקווירדיג: אין דער דאָזיגער קאָמפּאָזיציע איז אַזוי ווייניג פערהאַן פון קאָלאָראַטור מיט קיצעלדיגע קונצען, און דאָך האָט זי דאָ בעוויזען וואָס אַנ'אַדאַ סאַרי קאָן אַרויסציִיבערן אויך פון אַנ'ערנסטען עכט-מוזיקאַלישען ווערק!

* * *

דער טראַדיציאָנעלער חנוכה קאָנצערט אין „הזמיר" האָט אונז בעוויזען, אז דער כאָר, אונטער דער פיהרונג פונ'ם יונגען דיריגענט ה. יאַבלאָן, מאכט זעהר גוטע פאָרטשריט.

סאָפּראַן, אַלט — שוין גוט, שוין זינגם-פעהיג, טענאָרען און באַסען — ווייניגער זינגם-פעהיג, האָבען דאָך בראַוואָר אויסגעפיהרט הענדעלס „הללויה" (פון „משיח"-אָראַטאָריום) מיט אָרקעסטער-בעגלייטונג. אין בעזונדערס אויסגעצייכענט גוט איז אויסגעפיהרט געוואָרען: „שבת בין „השמשות" און „חנוכה-ליכט" פון זילבערצ'ן.

נאָך צוויי פּרעכטיגע קאָמפּאָזיציעס פון אונזער אַלטען זילבערץ געהאַלטען אין פאָלקסטימליכען כאַראַקטער, אָבער זעהר מוזיקאַליש און ברייט-פאָליפאָניש געשריבען פאַר כאָר, צו וועלכען דער יונגער יאַבלאָן האָט געשיקט און מוזיקאַליש צוגעשריבען אַ בעגלייטונג פאַר'ן אָרקעסטער.

עס וועט אונז צו ווייט פערפיהרען, ווען מיר זאָלען זיך בפרוטיות אָפּשטעלען אויף יעדער קאָמפּאָזיציע בעזונדער פונ'ם לאַנגען פּראָגראַם.

עס בלייבט אונז נאָר אַנ'אָנגענעהמע זאַך צו קאָנסטאַטירען, אַז דער יונגער, ניי-געבילדעטער כאָר ביים „הזמיר" — מאַכט וואָס ווייטער אַלץ זיכערע שריט, און מען קאָן פערצייכענען אַ גרויסען פאָרטשריט אין זיין טעטיגקייט.

עס וואָלט אָבער געווען אַנ'עוולה נישט צו פערנאָטירען דעם באמת פּערדינטען ערפאָלג, וואָס ה' יאַבלאָן האָט דערצילט מיט דער אויספיהרונג פון מענדעלסאָנס „אקטעט עס-דור" (אויסגעפיהרט פון: ראַבאַ, יאַכימאָוויטש, באַרדיני, זיידענפעלד, מערקסאָן, זיידענגאַרט, רובינליכט און עפּשטיין).

* * *

דעם לעצטען סימפאָנישען זונטאָג נאָכמיטאָג-קאָנצערט, געווידמעט פּראַנץ ליסט, האָט אויסגעצייכענט אָנגעפיהרט אַדאַם דאָלזשיצקי.

דער גלאַנץ-נומער „דאָס פּרעלודיום" איז טאַקי גלאַנצפול אויסגעפיהרט געוואָרען.

אַלס סאָליסט האָט מיטגעווירקט אַ גוער בן-עיר, ה' מיעטשיסלאַוו גאַמזולקאַ.

איבער זיינע מוזיקאַלישע און טעכנישע מעלות האָבען מיר שוין אנומלט געשריבען אויף דעם אָרט.

איצט, אין דעם „עס-דור"-קלאַוויר-קאָנצערט האָט דער יונגער פּיאַניסט בעוויזען, אַז זיין טעכניק איז נאָך מעהר ענטוויקעלט געוואָרען, און דער אָנשלאָג איז געוואָרען נאָך קרעפטיגער. פאַר דעם „עס-דור" קאָנצערט זענען אָטאָ-די מעלות בעזונדערס וויכטיג.

D—ski.

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע" — דירעקציע: ד. צעלמייסטער, א. בעזמאַז

דינסטאָג, דעם 29. דעצעמבער ד. י. פּונקט 9 אָווענד קומט פאָר דער

30 יעריקער יובילוי פון אַרטיסט דוד אריער

1901 — XXX — 1931

וואָס ווערט געשפּילט ??? — גרויסע איבעראַשונגען!

ווער קומט צו פאָהרען ספּעציעל צו דעם גרויסען פייערליכען יום-טוב ???

וועלכע אַרטיסטען נעהמען אַנטייל? לייענט די ווייטערדיגע אַנאָנסען.

ספּאָרט-בעוועגונג

לייכט-אַטלעטיק

אין שייכות מיט דער אָלימפּיאַדע אין לאָס אַנדזשעלאָס, האָט דער פּוילישער לייכט-אַטלעטישער פערבאַנד בעשלאָסען איינצואָרדנען א פערבאַנדס-טאָג.

אין דער רשימה פון דער ערשטער קלאַס פון די בעסטע פּוילישע לייכט-אַטלעטינס געפינט זיך די יודישע לייכט-אַטלעטין בערסאָן און צו דער צווייטער קלאַס פּרייוואַלער.

באָקסער-מאַנשאַפט פון וואַרשאַווער „גוויאַזדאַ" אין לאָדז

דעם קומענדען שבת קומט דאָס ערשטע מאָל אין לאָדז די באָקסער-מאַנשאַפט פון דער וואַרשאַווער „גוויאַזדאַ".

„גוויאַזדאַ" איז זעהר א יונגע מאַנשאַפט, וועלכע פערמאָגט א זעהר צוזאָגענד מאַטעריאַל אַזוי למשל האָבען שוין איהרע באָקסער אַנטייל גענומען אין רעפּרעזענטאַנץ מעטשען און האָבען אַרויסגערופען גרויס אַנערקענונג.

אין וואַרשאַ האָט די יודישע מאַנשאַפט געוואונען אַלע איהרע מעטשען שלאָגענדיג מיט גרויסע רעזולטאַטען אַלע איהרע געגנער און איז א רעוועלאַציע אין די וואַרשאַווער באָקסער-וועלט.

דאָס קומען נאָך לאָדז פון „גוויאַזדא"'ן האָט אויך אין די היגע ספּאָרט-קרייזען אַרויסגעוויזען א גרויסען אינטערעס און דער מעטש מיט „גייער", וועלכער קומט פאָר אין גייערס" לאָקאַל פּיעטרקאָווער 292 זאָגט אָן צו זיין זעהר אינטערעסאַנט.

ווי מיר דערוויסען זיך, קומט „גוויאַזדאַ" מיט איהר בעסטען צוזאַמענשטעל בראש מיט ראַטהאַלץ און לעוויט, וועמענס קאַמפּען וועלען זיין בעזונדערס וויכטיג א דאנק דער שטאַרקער קאָנקורענץ.

אויספלוגען און פאָרלעזונגען פון דער ספּאָרט-געז. מאַרגענשטערן

די לעצטע אויספלוגען פון דער קולטור- און טוריסטיק-סעקציע ביים מאָרגענשטערן זענען אַדורך מיט אויסערגעוועהנליכען ערפאָלג.

אויף דעם אויספלוג אין דעם שטאַטישען אַנאַטאַמישען מוזעאום האָט געהאַלטען אַ ספּעציעלע פאָרלעזונג וועגען אנאַטאָמיע די לעהרערין פרל. ווינאַגראַד. די פרעלעגענטין האָט ספּעציעל בעלויכטען די ווירקונג, וואָס די פערשידענע מינים ספּאָרט האָבען אויף די וויכטיגסטע קערפּער-טיילען און מוסקולען. דער בעזוך אין אַנאַטאָמישען מוזעאום האָט געמוזט פאָרקומען צוויי מאָל צוליב דער גרויסער צאָהל בעטייליגטע.

דעם אייגענעם שבת איז אויך פאָרגעקומען אַ בעזוך אין צווייטען שטאַטישען מוזעאום (עטנאָגראַפישע אָפּטיילונג) פּיעטריקאָווער 91. וואו עס איז די בעזוכער געגעבען געוואָרען פון דער פרל. וויבאַגראַד די געהעריגע אויפקלערונגען.

—:)O(:—

ראַדיאָ-פּראָגראַם
מאָנטאָג, דעם 13 דעצעמבער

11,58 צייטסיגנאַל, 12,10 גראַמאָפאָן, 3,25 פאָרלעזונג, 3,45 קאָמוניקאַט פאַר פישער און שיפער. 3,50 גראַמאָפאָן, 4,20 לעקציע פראַנצויזיש, 4,40 פאָרלעזונג, 4,55 גראַמאָפאָן, 510, פאָרלעזונג, 5,35 לייכטע מוזיק, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאָמוניקאַט פון לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, 7,30 רעפּערטואַר, 7,45 ראַדיאָ-פּרעסע, 8,00 מוזיקאַלישע געשפּרעכען, 8,15 אָפּערע, 10,00 דיאַלאָג פון ווילנע, 10,15 קאָמוניקאַטען. 10,30 לייכטע און טאַנץ מוזיק.

מעלדונג
אכטונג, מיטגלידער פון „יעאס"

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן בעפאָרשטעהענדען לאַנד-צוזאַמענפאָהר פון „יעאס", קומט פאָר מיטוואָך דעם 16 ה. ח אין לאָקאַל פון בר-כוכבא", פּיעטרקאָווער 110 א גענעראַל-פערזאַמלונג פון אַלע היגע מיטגלידער פון „יעאס" צו קלויבען דעלעגאַטען צום צוזאַמענפאָהר.

די פערזאַמלונג קומט פאָר 8 אָווענד אין ערשטען טערמין 8,30 אין צווייטען טערמין.

די פערוואַלטונג

דער בעריהמטער חזן
הערש האַראַוויטש
פון ב יי ע ם קאָנצערט-זאַל האָט געדאַווענט שבת חנוכה אין קליניק, נאָוואָ-טאַרגאָווא 13, מיט גרויס ערפאָלג. די גבאים.

Samochody motocykle używane Kupno, sprzedaż, komis zamiana. Auto-Agencja Gdańska 82 tel.189-28

Dr. med. Haltrecht
ספּעצ.-אַרצט פאַר הויט און געשלעכטס-קראַנקה., נעהמט אַי פון 8—9,30 פריה פון 1—2 נאָכמיטאָג און פון 6 ביז 9 אָוונט. זונטאָג פון 9 ביז 1 בּמיטאָג. פּיעטריקאָווער 10 טעל. 245-21. פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען.

אַנ'אָרט צו שלאָפען
פאַר 2 אָנשטענדיגע יונגעלייט, איז אָפּצוגעבען. צו ערפאַהרען פּיעטריקאָווער 33. אין 2-טען הויף, פּאַרטער

קליינע אַנאָנסען
1 זלאָטי
פאַר א אַנאָנס ביז 15 ווערטער
איך וו. גראַנעק, זשעלאָנא 23, ענטשולדיג מיך פאַר אלי' עפּשטיין, פּאָמאָרסקא 92.

ביליג צו פערמיטען א צימער, גאייגנעט פאַר א דאַמען-שניידערין, אָדער אויך א ביוראָ, ביי טישאָף, פּיאָטרקאָווסקא (?) 9, אויך אויספערקויף פון פערשידענע מאָלער-שאַבלאָנען.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו. זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמ. בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. A. SZMIRGELD
ספּעציאַליסט פון נערווען-קראַנקהייטען שפּראַכשטערונגען, (שטאַמלען און אַנדערע) היילונג פון שוואַך-ענטוויקעלטע און שווער-ערציהבאַרע קינדער
ul. SRODMIEJSKA Nr. 27
טעלעפאָן 151-89 פון 5 ביז 7

היינט גרויסע פּרעמיערע!
קלאַנג-מייסטערווערק פון וועלט-רוהם לויט דער ערצעהלונג פון IRENA NIEMIROWSKA א.ג.
„דוד גאָלדער"
אין די הויפּט-ראָלען: טיטאַן פון בערימטען פראַנצויזישען עקראַן HARRY BAUER און די שעהנע JACKIE MANNIER
רעזשי: E. DUVIVIER
ריהרענדע דראַמע, וואָס שילדערט די העכסטע אינטימע מענשליכע שוואַכקייטען.
אויסער'ן פּראָגראַם: לאַנד-אַקטואַליטעטען.
דער זאַל איז שטאַרק בעהייצט. אָנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג — 12.30 בייטאָג.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
APOLLO
היינט און פאָלגענדע טעג!
2 סעריעס מיטאַמאָל!
א גאַנץ נייע קאָפּיע! נייע ליטעראַרישע בעאַרבייטונג פון מעכטיגער עפּאָפּיי פון העלדישקייט און ליבע א.ג.
„NIBELUNGI"
אין די הויפּטראָלען: PAWEŁ RICHTER, B. GOETZKE, RUDOLF KLEIN-ROGGE H. A. SCHLETTOW. MAŁGORZATA SCHON i inni
אָנהייב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

יעדער איינציגער
האט זיך אי-
בערציינט,
אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, גייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 00=191.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט
מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

PORADNIA
WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה.
און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט
און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-
לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער
הייל-מאגנעט ראסמעטיק.
-- טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. --
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
- בעזונדערע ווארטע-צימער פאר פרויען. -
וויזיט 3 זל.

„SANATO"
כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועכנעריז-
אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. אייגער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד
ריישלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד" רמעד. י. פאלאהאוו
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

נערוועזע מענשען

שטארבען פריהער!

האט איהר אויך אמאל בעמערקט ביי זיך איינעם
פון די פאלגענדע סמנים פון א נערווען-ערשעפונג?
לייכטע אויפרעגונג, שטאמלעניש, דאס ציטערן פון די גלידער, אונרוהיגקייט,
הארץ-קלאפעניש, קאפ-שווינדעל, אנגסטגעפיהל, שלאפלאזיגקייט, אונרוהיגע
חלומות, דאס נישט פיהלען איינציגע קערפער-טיילען, שרעקעניש,
שטארקע צורייצונג דורך טראכטיגקייט.

[illegible]

צו ערקלערן בחנם און פריי פון פארטא-קאסטען.

[illegible]

בעשטעטיגען די הסכמות פון מעדיצינישע
אויטאריטעטען.

[illegible]

Ernst Pasternack, Berlin, S. O.
Michaelkirchplatz 13.
Abt. 136

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
הייַנט און פאלגענדע טעג!
דער גרעסטער פילם פון דער וועלט!
פילם, וועלכער האט געשטורמט הערצער פון די צושויער א. נ.
„ליבעס-פאראדע"
רעזשי פון געניאלען Ernest Lubicz
אין די הויפט-ראלען:
Jeanette Mac Donald,
Maurice Chevalier
נארמאלע פרייזען פון די פלעצער.
נעכסטער פראגראם: „געשפענסט פון די סאלאנע"
דער זאל איז גוט בעהייצט.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

Artyst. Zakład Fotograficzny
„POLONIA"
ŁÓDZ, Św. JERZEGO Nr. 11.
דער פאטאגראפישער אטעליר „פאלאניא"
בעמיהט זיך שטענדיג צופרידענצושטעלען זיינע קונדען מיט זיין
סאלידע ארבייט און פינקטליכע אויספערטיגונג.
דעריבער כדי צו געבען אלע די מעגליכקייט זיך איבערצוייגען,
האב איך פערקלענערט די פרייזען אויף אלע ארט פאטא-
גראפיעס און פארטרעטען. א חוץ דעם גיב איך צו
א פרעמיע! יעדער איינציגער, וואס בעשטעלט
6 ברוינע מ. פאטאגראפיעס 3 זל.
בעקומט א שפיגעלע מיט זיין איי-
גענער פאטאגראפיע אומזיסט.
בעמערקונג: אויפ'ן וואונש גיב איך ספעציעלע קאסטיומען
צו די אויפנאהמען אהנענטגעלטליך. מיט אכטונג
ארטיסט. פאטאגראפ. אטעליר
„POLONJA"
לאדז, יעזשעגא 11.
צופאהר מיט טראמוואי נומ' 3. אונה.: דיפל. טעכנ. גוטערמאן.

מעבעל
אַ איבעראשונג פאר די אלע,
וואס ווילען קויפען מעבעל!
מיר בעזיצען אויף לאגער אלע ארט מעבעל פון די בעסטע
אויסל. מאטעריאלען. די פרייזען זענען רעדוצירט מיט 50%
א קאמפלעטע שלאף-צימער צום פרייז פון 1050 זל.
" " שפייז-צימער " " 1250 "
" " נאפינעט " " 850 "
ווי אויך איינצעלנע מעבעל-שטיקער, בילינער ווי איבעראל
„סטיל", נארוטאוויטשא 4 טעל. 190-26. קומט
פון צו בעקומען און איבערצייגט אייך!

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט. אהן א מעסער און
אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר
מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס
אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל
דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס
אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי
ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין
אין דעם בוים און דער קראנקער איז
אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען
די קישקעס ווערט ער בראנדיג און
שטערבליך. ספעציעל נומענע הייל-
באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך
גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בע-
האנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר

[illegible]
טעגליך פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: [illegible]
רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

[illegible]

(—) Gustaw Winter
Łódź, Nowaka 16.

44 וויכטיג פאר מחותנים! 44
קויפט נישט קיין
מעבעל בעפאר איהר איבערצייגט אייך
נישט אין מיין מעבעל-געשעפט
Ch. ŁAZNIK
44 גדאנסקא (דלוגא) 44
טעל. 56=162
נאר ביי מיר קענט איהר בעקומען פערש. מעבעל
שעהן, גוט און ביליג.
בעמ: בקויף אויך גענוצטע מעבעל,
דיוואנעס א. ז. וו.
44 קומט און איבערצייגט אייך! 44

שדכן-ביורא „AMICUS"
וואס שטעהט אין פערבינדונג מיט אנגעזעהענסטע
און אינטעליגענטע הייזער, פיהרט אויס מיט דעם
בעסטען ערפאלג די שענסטע שדוכים. דיסקרעציע
געזיכערט. נעהמט אן טעגליך דאמען פון 4-6
און הערען פון 6-8 אווענד אין לאקאל פון ביורא
„AMICUS" קאנסטאנטינער 46
לינקע אפיצינע, ערשטער שטאק.

LEKARZ-DENTYSTA
S. LIBERMAN-HONIGSZTOK
ציגעל-גאס 14 (פריהער 46)
קוזשר אפיצינע, 1. שט., טעל. 225-82
נעהמט אן פון 9-2 און פון 4-7 אוו.
צו ביליגע פרייזען.

Dr. med. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
נעהמט אן פון 8-11 פריה און פון 5-8 אווענד.
זונטאג און יום-טובים פון 9-1 בייטאג.

געוו. אסיסטענט פון די קליניקען
פון אוניווערזיטעט אין בערלין
Dr. med. STARKER
ווענערישע, הויט, האר און בלאז-קראנקהייטען
12 שרודמיעסקא 12
טעל 126-87
נעהמט אן פון 9-11 און פון 4-8 אווענד.
זונטאג און יום-טוב פון 9 ביז 1 מיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן

Dr. Z. Rakowski
ספעציאליסט פאר אוירען-, נאז-, האלז-
און לונגען-קראנקהייטען
11-טען ליסטאפאד 9
קאנסטאנטינער טעלעפאן 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן
אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2—3

DOKTOR
H. WOŁKOWSYKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 90=216
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט
אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג
מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8-2 און פון 5-9 אווענד.
בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

Dr. med.
W. Eychner
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבן קינא „טשארי") טעל. 72=134
נעהמט אן פון 2 1/2 – 4 און פון 7 – 8 אווענד.

DR. MED. J. LUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9, טעל. 17=183
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פראצאווניע פון זעמליכע ארטאפעדישע
אפאראטען ווי: וואלקערס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע
הענד און פיס, גארסעטען א. ז. וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.